

EDEBİYATTA YENİ BİR TÜR: BLOGLAR

ŞENAY ÇINAR
110667014

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KARŞILAŞTIRMALI EDEBİYAT YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

DR. SÜHA OĞUZERTEM
2012

Edebiyatta Yeni Bir Tür: Bloglar
A New Genre in Literature: Blogs

Şenay Çınar
110667014

Tez Danışmanı:

Dr. Süha Oğuzertem

Jüri Üyesi:

Prof. Dr. Jale Parla

Jüri Üyesi:

Yrd. Doç. Dr. Erkan Saka

Tezin Onaylandığı Tarih :

Toplam Sayfa Sayısı:

Anahtar Kelimeler (Türkçe)

- 1) Blog
- 2) Tür
- 3) Elektronik edebiyat
- 4) Hipermetin

Anahtar Kelimeler (İngilizce)

- 1) Blog
- 2) Genre
- 3) Electronic literature
- 4) Hypertext

ÖZET

Bu çalışmada sayıları günümüzde giderek artan bloglar üzerine bir tür çalışması yapmak amaçlanmıştır. Bu amaçla, tezin birinci bölümünde çalışmada incelenen blog kavramının diğer elektronik metinlerden farklılığı ve edebi blog tanımı üzerinde durulmaktadır. Tezin ikinci bölümünde ise blogların okur, yazar ve metni nasıl dönüştürdüğü ve onları nasıl yeniden tanımladığı irdelenmektedir. Bu bölümlerde, bu yeni türü anlayabilmek için, blogun hangi temeller üzerinde durduğu araştırılmaktadır. Çalışmanın son bölümünde ise türün sosyal boyutu, sosyal öğeler, demokrasi ve ekonomi üzerinden incelenmiştir. Tüm bölümler boyunca, blogun temelleri derinlemesine incelenmektedir. Çalışmanın son kısmında ise, blogun ekonomik boyutu, ortaya çıktığı ülkeler baz alınarak, demokrasi ve sosyo-ekonomik koşullar açısından incelenmektedir. Bütün kısımlar boyunca, blogun nasıl diğer türlerden ayrıldığını göstermeye çalışılmıştır. Sonuç olarak çalışma, blogların edebiyatta yeni bir tür olma yolunda yürüdüklerini ileri sürülmektedir.

anahtar kelimeler: blog, tür, elektronik edebiyat, hipermetin

A NEW LITERARY GENRE: BLOGS

ABSTRACT

In this study, the aim is to make a generic research on blogs whose numbers are constantly increasing today. For this purpose, the concept of blog and its difference from other electronic texts and the definition of literary blog have been examined in the first part of the thesis. In the second part, I examine how the blog transforms and redefines the concepts of the reader, the writer, and the text. In these parts, the foundations of the blog are studied in some depth. In the last part, of the study, the socio-economic side of the blog is considered in terms of democracy and the social and economical conditions of the societies in which they emerge. In all these parts, I attempt to show how the blog differs from other genres. As a result, this study argues that the blogs are on a path to becoming a new literary genre.

keywords: blog, genre, electronic literature, hypertext.

TEŞEKKÜRLER

Bu çalışma boyunca titizliği, çalışmaya gösterdiği ilgi ve özenin yanında çalışma için beni cesaretlendirdiği ve büyük desteği için sevgili hocam Dr. Süha Oğuzertem'e ne kadar teşekkür etsem az. Ayrıca, jürimde olmayı kabul ettikleri ve değerli yorumları için Prof. Dr. Jale Parla ve Yrd. Doç. Dr. Erkan Saka'ya da teşekkürlerimi sunarım.

Bugüne kadar hep yanımda olan, bana sonsuz güvenini ve sevgisini her zaman hissettiren, bir yanımın hep çocuk kalmasını sağlayan canım annem Esmâ Çınar'a ve gençken yazdığı şiirleri hala saklayan ve bugünlerde bloğunda yazdıklarına her gün yorum bekleyen canım babam Abdullah Çınar'a bana çocukluğumdan itibaren edebiyatı sevdirdiği için çok çok teşekkürler.

Son olarak, en zor anlarda beni yüreklendirdiği, fikir verdiği, her zaman dürüstçe eleştirdiği ve en önemlisi hayatımda olduğu için Yiğit Pakel'e sonsuz teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

Giriş.	.1
i. Blogların Kısa Tarihçesi.	.2
ii. Blogların Genel Özellikleri.	.5
Birinci Bölüm: Bloglar Edebiyatın Neresinde?.	.9
i. Blogların Diğer Dijital Metinlerle İlişkisi.	.11
ii. Edebi Bir Tür Olarak Blog.	.18
İkinci Bölüm: Okur, Yazar ve Metnin Dönüşümü.	.27
i. Okur Kimliğinin Dönüşümü..	.28
ii. Yazar Kimliğinin Dönüşümü.	.34
iii. Okur ile Yazar İlişkisinin Dönüşümü.	.47
iv. Metnin Dönüşümü.	.49
Üçüncü Bölüm:Türün Sosyo-Ekonomik Boyutu..	.60
i. Sosyal Ögeler.	.60
ii. Bloglar Daha Demokratik Bir Tür mü?.	.65
iii. Türün Ekonomik Boyutu.	.70
Sonuç.	.79
Kaynakça.	.83

GİRİŞ

Bilgisayar teknolojisinin hızla gelişmesiyle beraber, basılı edebiyat geçerliliğini korusa da, bilgisayar ve internet edebiyat için yeni bir ortam (*medium*) oluşturmuşlardır. Böylelikle, kâğıttan ekrana geçişle beraber yeni metin yaratma biçimleri de ortaya çıkmış ve bu yeni alan yeni türlere olanak sağlamıştır. Bu alan, metin açısından kendi felsefi temellerini de oluşturmuş, özellikle post yapısalcılık ve postmodernizmden yararlanmış ve bu temellerin bir anlamda uygulanabilirliğini kolaylaştırmıştır. Jay David Bolter'ın *Writing Space: Computers, Hypertext, and the Remediation of Print* (Yazı Alanı: Bilgisayarlar, Hipermetin ve Baskının Düzelmeleri) başlıklı kitabında ifade ettiği gibi, "Post yapısalcı ve post modern teorisyenler on yıllar boyunca bir ideal olarak basılı kitaba meydan okumuşlardır ve şimdi bilgisayar, teorik zorlukların uygulamaya dönüştüğü bir ortam sağlamaktadır" (Bolter 3). Dolayısıyla bilgisayar, insanlara düşündüklerini gerçekleştirebilecekleri yeni bir yaratım alanı sunmuş ve basılı edebiyatta mümkün kılınamayacak yeni tekniklerin kullanımını sağlamıştır. Artık durağan sayfaların yerine fotoğraf, video, müzik gibi görsel ve işitsel öğelerle desteklenebilen yeni bir yazın ortamı doğmuştur. "Basılı kitabın durağan sayfaları yerine, bilgisayar metne dinamik sözlü ve görsel öğelerden oluşan bir ağ sunar" (9). Bu temeller üzerinde ve bilgisayar alanı kullanılarak yeni metinler oluşturulmuş ve edebiyatta hipermetin, sibermetin gibi yaratım alanları ve kavramlar oluşmuştur. Bloglar ise bu alanlardan kendilerine özgü olanakları bakımından ayrılmış ve daha güncel, kullanım açısından daha yaygın, teknikleri bakımından da daha farklı bir ortam olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu, metin oluşturma çeşitlerinin imkânlarını da beraberinde getirmiş ve kendine özgü

yeni bir edebiyat alanı yaratmayı başarmıştır. Böylelikle, teknik olanaklar, felsefi temeller ve sosyo-ekonomik yönler bakımından diğer dijital metinlerden hem ayrı hem de onların olanaklarından da yararlanan bir alan ortaya çıkmıştır. Bu ve pek çok diğer özelliği ile blog, edebiyatta yeni bir tür olma yolunda ilerlemektedir.

Bu çalışmada, blogların neden edebi bir tür olabileceklerine dair sav okuyucu ile yazarın dönüşümü, metnin dönüşümü ve türün sosyo-ekonomik boyutu olmak üzere dört ana eksen üzerinden araştırılacaktır. Bu dönüşümler temel alındığında, çalışmanın asıl argümanı blogların neden ve hangi yönlerden yeni bir edebi tür olarak ortaya çıktıkları ve geliştikleri olacaktır. Bu yeni türün günümüz edebiyatındaki yeri, farklılıkları ve olanakları ayrıntılarıyla tartışılacaktır.

i. Blogların Kısa Tarihçesi

Blogların ortak bir ad altında toplanmaları onların bazı ortak özellikleri olduğuna dair bir işarettir. Bu ortak çatı, tür olma yolunda önemli bir adımdır. Carolyn R. Miller ve Dawn Shepherd da "Bloggging as Social Action: A Genre Analysis of the Weblog" (Sosyal Bir Hareket Olarak Blog: Bloğun Tür Analizi) başlıklı makalelerinde bu önemi şöyle vurgularlar: "Bir söylemin veya iletişimsel eylemin belirli bir bağlam ya da topluluk içinde genel bir ad kazanması, onun bir tür olarak etki göstermesine iyi bir işarettir". Bloglar da bu özelliğe hızlıca sahip olmuş ve genel bir ad altında toplanmışlardır. "Web ve log" kelimelerinin birleşiminden oluşarak ilk adı *weblog* olan, günümüzde sayıları giderek artan ve çok çeşitli alanlarda yazılan blogların ortaya çıkış tarihi çok da uzak değildir. Bloglar 1990'ların sonlarına doğru ortaya çıkar ve 1999'da ilk adları olan "weblog"u alırlar. Peter Merholz bu adı kullanan ilk kişidir ve zaman içinde "web log" kısaltarak blog adını alır (aktaran Blood, weblogs: a history and perspective). Sarah Boxer "Blogs" (Bloglar) yazısında bu ortaya çıkışı şöyle anlatır:

"Blog" sözcüğü Web log ya da Weblog'dan gelmektedir. James Joyce, yapay zekâ ve bir ırkçılık türü olarak Yahudilik hakkında yazılarla dolu olan web sitesi Robot Wisdom'ın sahibi Jorn Barger 1997'de "Weblog" sözcüğünü ortaya attı. Peterme adındaki bloğun yazarı Peter Merholz, 1999'da sözcüğü ikiye ayırdı ve hem isim hem de fiil olarak kullanılabilen "Web log" kelimesi oluştu. Böylece "Blog" ortaya çıkmış oldu. (Boxer)

Hem fiil hem de isim olarak kullanılan blog kelimesinin temel anlamı "Bireylerin düzenli, bir şekilde kişisel düşüncelerini kaydettiği, diğer sitelerle bağlantı kurduğu kişisel web sitesi veya web sayfasıdır" (Oxford Dictionaries). Bloglar bu tanıma göre de kişisel web sayfaları olarak görünmektedirler. Bu nedenle, bazılarınca blogların ortaya çıkma tarihi web sitelerinin çıkış tarihleri ile örtüşür. "Her ne kadar kimileri ilk bloğun Tim Berners-Lee'nin 1999'da yarattığı ilk web sitesi olarak kabul etseler de, bugünkü anladığımız haliyle blog ilk kez 1996'da oluşmuş ve 1997'de adını almıştır" (aktaran Bonus, Herring ve Wright 2). Yani, kimilerince ilk web siteleri ilk bloglar olarak kabul edilir. Fakat günümüzde anladığımız anlamıyla bloglar, önceden belirtildiği gibi, 1990'ların sonunda ve özellikle belirli bilgisayar programlarını bilen kişiler tarafından yaratılır. Dolayısıyla, ilk blog yazarları bilgisayar programlarına ve internet kodlarına hâkim bir gruptur. Yani, bloglar ilk ortaya çıktıklarında sadece belirli bir kesimin kullanım alanındadır. Ayrıca blogların kullanım işlevi de bugünkünden oldukça farklıdır. Rebecca Blood "Weblogs: A History and Perspective" (Bloglar: Tarih ve Bakış Açısı) makalesinde bu işlevi şöyle dile getirir: "Bloglar sadece web sitesi hazırlamayı bilen insanlar tarafından yaratılıyordu. Blog editörü ya HTML kodunu kendi başına eğlenmek amacıyla öğreniyordu ya da bütün gün ticari web siteleri hazırladıktan sonra boş zamanlarını web sayfalarını gezip,

bunlara kendi sitesinde yer veriyordu. Bu kişiler web heveslileriydi" (Blood). Bu nedenle, bloglar ilk başlarda belirli bir grubun kullanımında ve sadece belirli bir amaç için kullanılan bir yapı şeklindedirler. Bloglar temel olarak başka blogların adreslerini veren ve onlara ulaşılmasını sağlayan bir oluşumdur. İlk bloglar, büyük ölçüde bağlantılardan (*link*) oluşan bir yapıdadır. "İlk bloglar bağlantı veren sitelerdi. Her biri bağlantıların, yorumların, kişisel düşünce ve yazıların özel miktarlarda oluşturduğu bir karışımdır" (Blood). Sayıları oldukça az olan bloglar birbirleriyle aktif bir iletişim içindedir ve internet erişiminde ne kadar blog olduğu net olarak bilinmektedir. Böylelikle, Blood'ın da belirttiği gibi birbirlerinden ve üretimlerinden haberdar olan bir topluluk da oluşmuş olur.

Bugün blog olarak adlandırılan web siteleri (bu isim Aralık 1997'de Jorn Barger tarafından kullanılmıştır) 1998'de çok az sayıdaydı. Infosift'in editörü Jesse James Garette internette gezinirken "bunun gibi diğer siteleri" buldukça, bir liste tutmaya başladı. Birdenbire bir topluluk ortaya çıktı. Cameron'ın listesinden tüm blogları okumak oldukça kolay oldu ve ilgilenen herkes onları okudu. (Blood)

İlk ortaya çıktıklarında birbirlerinden haberdar bir topluluğun üyelerince ve sadece belirli programları bilen kişilerce yaratılabilen blogların sayısı, kullanımlarının basitleşmesiyle giderek artmıştır (Bonus, Herring ve Wright 2) ve artık bütün blogları bilip takip etme olanağı da ortadan kalkmıştır. 2003 yılında yapılan bir araştırmaya göre sayıları 2.1 milyonu bulan blogların (aktaran Bonus, Herring ve Wright) 2005 yılındaki tahmini sayısı 50 milyona yaklaşıktır (Riley). Dolayısıyla, blogların çoğalma hızı oldukça fazladır. Böylesi bir yaygınlığa sahip olan blogların içerik bakımından da ilk halleriyle aynı kalması beklenemez. Dolayısıyla, bloglar içerik bakımından çeşitlenmiş ve kendi içlerinde değişik amaç, istek ya da ilgilere

göre farklılık göstermişlerdir. Bütün bu farklılıklara rağmen Meg Hourihan'ın "What We're Doing When We Blog" (Blog Yazarken Ne Yapıyoruz) yazısında da belirttiği gibi, blogların paylaştıkları ortak bir formattan bahsetmek mümkündür. "Blogların içeriklerinin altına baktığımızda, tüm blog yazarlarının paylaştıkları ortak zemini görürüz: format" (Hourihan). Dolayısıyla, değişen içeriklerin yanında format blogların ortak paydasını oluşturmaktadır. Tüm bloglar bazı genel özelliklere sahiptir ve bu özelliklerinin bir kısmı nedeniyle de bloglar diğer dijital metinlerden ayrılmaktadır. Blogları blog yapan kimi özelliklerin varlığı tartışılmaz. "Bir blogu blog yapan merkezi özellikler üzerinde güçlü bir uzlaşma vardır. Çoğu yorumcu blogu ters kronolojik sıra, sık güncelleme, kişisel yorumların bağlantılarla birleşimi temelleri üzerinden tanımlar (Miller ve Shepherd, Blogging as Social Action: A Genre Analysis of the Weblog). Bu özellikleri, ters kronolojik sıra (*reverse chronological order*), sık güncelleme (*frequent updating*), yorum (*comment*), blog arşivi (*archive*), zaman görünümü (*time stamp*) ve bağlantı (*link*) şeklinde sıralamak mümkündür.

ii. Blogların Genel Özellikleri

a) Güncelleme ve Ters Kronolojik Sıra

Ters kronolojik sıra Hourihan'ın da ifade ettiği gibi blogları diğer web sitelerinden ayıran en önemli özelliklerden biridir. "Geleneksel bir ana sayfanın ve blogun yazılarını ne ayırır? Öncelikle, metnin görüldüğü ters kronolojik sıra. Okur blogu ziyaret ettiğinde, her zaman sayfanın en üstündeki yeni bilgiyle karşılaşır" (Hourihan). Böylelikle, blog okuru bir bloga girdiğinde her zaman için en son yazılmış olan yazıyı ilk önce görür. Ters kronolojik sıra özelliği bu yapısı nedeni ile blog okurunda bir beklenti oluşturur ve bir blogu takip eden okur blogun sık güncellenmesini bekler. Çok az gönderiye sahip ya da uzun aralıklarla güncellenen

blogların çok fazla takip edilmediğini görürüz. "Blog yazarları olarak, sitelerimizi ilgimizi çeken konularda sık güncelleriz" (Hourihan). Blog yazarının bu tercihi blog okurunun ilgisini yitirmemesi açısından önemlidir. "Ters kronolojik sıra ve zaman görünümü nedeniyle, okur bloğun sık güncellenmesini bekleyebilir" (Hourihan). Okurun bu beklentisi ve yazarın bu yöndeki seçimi blogların sık güncellenmesine neden olur. Böylelikle, ters kronolojik sıra blogların hem güncelliği açısından önemli bir etkiye sahiptir hem de metnin dönüşümü açısından önemi büyüktür. Bu özellik, blog yazılarına diğer türler içindeki yazılardan oldukça farklı bir şekilde bakılma olanağı sağlar. Blog türü ters kronolojik sıra özelliği sayesinde artık diğer türlerden oldukça ayrı bir metin yapısına sahiptir. Ters kronolojik sıranın metin üzerindeki dönüştürücü etkisi daha sonra incelenecektir.

b) Yorum

Blogların bir diğer önemli özelliği ise blog yazarı ile blog okuru arasındaki iletişimi güçlendiren yorum bırakma seçeneğidir. Bloglarda her yazının altında bulunan bu seçeneğe yer verip vermemek blog yazarının inisiyatifindedir, fakat pek çok blog yazarı bu seçeneği kullanmaktadır.

Blog yazarı ile okur arasındaki iletişimi sağlamak, okurun tepkilerini almak, okur ile bir tartışma ortamı yaratmak yorum seçeneği sayesinde gerçekleşir. Yazarla iletişime geçmek için bir diğer seçenek de blog yazarının elektronik posta adresini sayfasında göstermesidir. Hourihan'ın da belirttiği gibi bu durum okur-yazar ilişkisinin doğrudan sağlanması açısından önemlidir. "Elektronik posta adreslerimizi sitede belirterek veya diğer özellikler ile okura konuşmaya dahil olma iznini veririz" (Hourihan). Yorum seçeneği blogların yeni bir tür olmasına önemli ölçüde katkıda bulunur ve türün belirleyici özelliklerini oluşturması açısından etkin rol oynar. Bu seçenek hem okur ile yazar arasındaki iletişimi dönüştürür hem de okurun metninin

de ana metin içinde yer bulmasıyla yeni bir metin oluşumuna olanak sağlar. Böylece, okur ve metin tanımlamaları önemli ölçüde değişmiş ve yeni bir yapı kazanmış olur. Yorum seçeneği, bloğun dönüştürücü bir özelliğidir.

c) Blog Arşivi

Blog arşivi her blogda bulunan ve her bir blog "post"unu zamana göre düzenleyen bir listeleme yöntemidir. Ters kronolojik sıra özelliğine göre düzenlenen yazılar başlıklar halinde bloğun belirli bir köşesinde sıralanırlar. Yıllara, aylara ve başlıklara göre yapılan bu listeleme sayesinde okur blogu okumaya istediği tarihten ya da istediği konudan başlayabilir. Bu yapı blog türünün okur ve metin ilişkisini önemli ölçüde değiştirmesine olanak tanır. Böylelikle, metne istediği yerden dahil olabilen bir okur ve doğrusal olmayan bir metin yapısı oluşturulmuş olunur. Ayrıca, blog arşivi yazarın hangi konuda kaç tane yazısı olduğunu ya da belirli bir tarih aralığında kaç tane yazı girdiğini görmemizi sağlar.

d) Zaman Görünümü

Blogların yeni bir tür olabilmesinde etken olan bir diğer özellikleri yazıların gerçek zamanlı olarak görünmesidir. Yani her blog yazısının altında metnin oluşturulduğu zaman gerçek olarak görünür ve böylelikle zaman her blog yazısında görünür hale gelir. Bu gerçek zamanlılık okur ile yazar ilişkisini dönüştürmekte, yeni bir algılama biçimi oluşturmaktadır. "Zaman görünümü güncel içerik demektir. Bloğun yazılma zamanının gizli değeri görünürdedir çünkü zaman her gönderide açıkça belirtilir" (Hourihan).

Okur ile yazar ilişkisi de böylelikle yeni bir boyut kazanır ve zaman görünümü bu ilişkiyi daha gerçek ve güçlü kılar. Hourihan'ın da belirttiği gibi okur ile yazarın aynı ortamda, aynı zamanlarda bulunmasına olanak tanır. "Eğer sitenizi 16.02'de ziyaret edersem ve sizin siteyi 15.55'te güncellediğinizi görürsem, verilerimiz havada

çarpışmış gibi olur. Siz, yani yazar ve ben, yani okuyucu, aynı anda 'oradaydık' ve bu bizim aramızda güçlü bir bağlantı oluşturabilir" (Hourihan). Basılı edebiyattaki türlerde böyle bir imkânın varlığından söz edilemezken, blog bu imkânı ve iletişimi okuruna sunar ve yazar ile okurun etkileşimini de diğer türlere göre oldukça güçlendirir.

e) Bağlantı

Bağlantıların blogların ilk çıktıklarındaki yeri şimdikinden daha kuvvetli olsa da bloglar diğer bloglara ya da web sitelerine yönlendirmelere günümüzde de yer vermektedirler. Bu bağlantılar kimi zaman metin içinde verilirken kimi zamansa takip edilen diğer blogların adresleri şeklinde verilir. Metin içinde video, müzik gibi görsel ve işitsel bağlantılara da yer veren bloglar böylelikle metni yazının egemen yapısından da çıkarır. Metinde bahsedilen herhangi bir diğer metne de bu bağlantılar yoluyla okur yönlendirilebilir. Ayrıca, diğer blog yazarları için verilen bağlantılar yazarlara iletişim halinde olabilecekleri bir ortam da yaratır.

BİRİNCİ BÖLÜM

BLOGLAR EDEBİYATIN NERESİNDE?

Edebiyatta tür (*genre*) çalışmaları önemli bir yere sahiptir ve edebiyat tarihi boyunca değişik teknolojiler ve değişik toplumsal koşullar değişik türleri de beraberinde getirmiştir. David Bolter "Antik yazı teknolojisi sadece papirüs, mürekkep ve kitabı rulo yapma teknikleri değil, aynı zamanda antik yazının stil ve türleri ile antik söylemin sosyal ve politik pratikleridir" (Bolter 19) derken aslında türlerin diğer etmenlerden ayrı düşünülmemeyeceğini vurgular. Günümüzde, değişen teknolojik, sosyo-ekonomik ve felsefi koşullar da kuşkusuz kendi edebi türlerini yaratmaktadır. Bu etmenleri birbirinden bağımsız düşünmek anlamsızdır. Yeni teknolojik olanaklar yeni düşünme biçimlerini de beraberinde getirir. Walter J. Ong'un *Sözlü ve Yazılı Kültür: Sözü'nün Teknolojileşmesi* başlıklı kitabında belirttiği gibi "Teknoloji, sadece kişinin dışında kalan yabancı bir araç değil, bilincin kendi iç değişimleridir" (Ong 102) ve bilgisayar teknolojisi de tıpkı yazı teknolojisi gibi kendi değişimlerini beraberinde getirir.

Bloglar da bu değişimlerin bir parçasıdır ve diğer edebi türler içinde yerlerini bulmaya çalışmaktadır. Her dönemde kimi baskın ve geleneksel türlerin olması kaçınılmazdır ve her yeni tür de bu geleneksel türlerle karşı karşıya gelmek durumundadır (Tynyanov 32). Bloglar da yeni bir tür olma yolunda ilerlerken aynı durumlar karşılaşır ve günümüzde baskın tür olarak kendilerini gösteremezler. Öte yandan, bu hiyerarşik durum sürekli bir değişim içindedir ve yeni koşullara uyum sağlayan türler ön sıralara geçebilir (Opacki 123, Moretti, "Bir Edebi Teoriye..."18). Böylelikle, blogların günümüzde baskın bir tür olmaması onların yeni bir tür

olmalarını olumsuzlayacak bir etmen değildir. Blogların bu hiyerarşide altlarda olması ve içerik bakımından çok fazla çeşitlenmesi onun edebi bir tür olup olmadığının da sorgulanmasına neden olmuştur. Bloglar bu kadar farklı alanlara yayılmışken edebi bir tür olarak kabul edilebilirler mi? Bir blogu edebi yapan nedir? Blogların bu açıdan ortak bir noktaları var mıdır? Tüm bu sorular, blogu edebiyatın içinde konumlandırmak için araştırılması gereken sorulardır. Öte yandan, bloglar kimilerince diğer türlerin birleşmesi ile oluşmuş "melez" (*hybrid*) bir türdür. "Bloglar yalnızca bir kaynak kullanmak yerine, var olan türlerin bir araya getirdiği *melez* bir yapıdır ve uydukları kaynak türlerin özelliklerinin birleşimiyle ve onların ayırt edici teknik sağlayıcılığıyla eşsiz hale gelirler" (Bonus, Herring ve Scheidt 22). Miller ve Shepherd, blogların türsel kökenlerini hem dijital hem de dijital olmayan türlerden aldığını iddia eder. Dijital olmayan türlere örnek olarak anı, günlük, gezi yazısı gibi örnekleri verirlerken, dijital olan türlere kişisel web sayfasını verirler (Miller ve Shepherd 21). Fakat bu iddianın ilk kısmı günümüzde blogların çoğunun günlük, anı, vb. tek bir odaktan çıkması ve yeni bir biçim alması nedeniyle tartışılır görünmektedir. Öte yandan, blogların diğer dijital metinlerle ortak yönlerinin olması kaçınılmazdır; çünkü bu türlerin benzer ortamlarda oluşturulması söz konusudur. Buna karşın, bloglar kendilerine özgü kimi özellikleriyle diğer dijital metinlerden ayrı yeni bir tür olarak ortaya çıkmışlardır.

Sonuçta, bu yeni türün neden edebi bir tür olabileceği ve hangi özelliklerinin onu diğer edebi türlerden ayırıp farklı bir konuma getireceğinin incelenmesi, blogların edebiyattaki konumunu belirlemek açısından oldukça önemlidir. Bu bağlamda, bu bölümün iki temel konusu, blogların diğer dijital metinlerle ilişkisi ve edebi blog tanımı olacaktır.

i. Blogların Diğer Dijital Metinler ile İlişkisi

Blogların tarihsel gelişimine baktığımızda önemli bir nokta göze çarpar: Bloglar pek çok elektronik metinden sonra ortaya çıkmıştır. Bilgisayar teknolojisinin yazın alanında kullanılması bloglardan önce ve çok daha farklı biçimlerde olmuştur. Bolter'in yaşadığımız çağı "baskının son çağı" (Bolter 2) olarak tanımlamasının sebebi bu yeni teknolojinin basılı edebiyatın yerini yavaş yavaş almaya başlamasındandır. Bu teknoloji basılı edebiyatın sağlayamayacağı yeni olanakları da beraberinde getirmiştir. Bolter bu iddiayı şöyle dile getirir: "Baskı zorunlu olmaya devam etse de, artık pek de öyle gözüküyor: bu, baskı çağının sonunda merak ettiğimiz koşuldur. Elektronik teknoloji bir dizi yeni olasılıklar yaratmaktadır fakat yeni baskı olasılıkları tükenmiştir" (2). Bu yeni olanaklarla beraber yeni türler ortaya çıkmış ve bilgisayar bu türlerin ortaya çıkmasını sağlayan ortam (*medium*) olmuştur. Böylelikle, dijital metin olarak adlandırabileceğimiz bir metin türü ortaya çıkmış ve kendi özelliklerini oluşturmuştur. "Dijital metin" ifadesi aslında çok geniş bir alanı kapsamaktadır. İnternet öncesi bilgisayarlarda çeşitli programlarla oluşturulmuş metinler, internet ile beraber gelişen kişisel web sayfaları, internet dergileri, elektronik-kitap, vs. gibi alanların hepsi bu kategoriye girmektedir. Bu çalışmada ise, çalışmanın ana konusu ve sınırları açısından bu alanları kapsayan iki temel dijital metin çeşidi incelenecektir.

Bilgisayarın ve programlamaların edebiyata yeni bir alan yaratması ile birlikte ortaya çıkan bu metinlerden sibermetin (*cybertext*) ve hipermetin (*hypertext*) tarihsel olarak bloglardan önce ortaya çıkmıştır. Sibermetin ve hipermetin olarak adlandırılan bu metinler edebiyatta yeni okur, yazar ve metin tanımlamalarına sebep olmuştur. Bu yeni oluşumların bloglarla ilişkisini anlayabilmek için öncelikli olarak onların özelliklerine ve yapılarına bakmak anlamlı olacaktır.

Sibermetin Espen Aarseth'in *Cybertext: Perspectives on Ergodic Literature* (Siber-metin:Ergodik Edebiyat Üzerine Perspektifler) adlı kitabında kullandığı bir terimdir. Bu terimi ilk kez Norbert Wiener, *Cybernetics: Control and Communication in the Animal and the Machine* (Sibernetik: Hayvan ve Makinede Kontrol ve İletişim) (1948) adlı kitabında kullanmıştır (Aarseth 1). Aarseth sibermetni okuyucunun kendi yolunu belirlediği, lineer olmayan, belirsiz (*indeterminate*) metinler olarak nitelendirir ve bu metni Yunanca *ergon* ve *hedos* kelimelerinin birleşiminden oluşan *ergodic* (ergodik) edebiyat kategorisine koyar (1). Aarseth, ergodik edebiyatı şöyle nitelendirir: Ergodik edebiyatta, okuyucunun metnin ötesine geçmesi için çok basit olmayan bir çaba sarf etmesi gerekmektedir (1). Okura yeni yollar, yeni labirentler sunan sibermetnin olanakları oldukça fazladır. Örneğin, Raymond Queneau'nun yazdığı *Cent mille milliards de poèmes* (100 trilyon şiir) okura blogların sunamayacağı kadar çok okunma biçimi sunar. "Çünkü her sonenin her mısrası, diğer sonelerin birçok mısrasıyla şiirsel olarak 'uyumludur'. 10^{14} (100.000.000.000.000) adet bireysel şiir üretme ve okuma olasılığı vardır. Queneau'nun kendi hesaplamalarına göre 'dakikada bir sone okuyan bir okuyucu, günde 8 saat, yılda 200 gün okur. Metni bitirmek bir milyon yüzyıldan fazla sürer" (aktaran Himmer). Öte yandan, Aarseth ergodik edebiyat kategorisine giren sibermetni devrim yaratabilecek nitelikte ve sadece bilgisayar teknolojisi ile mümkün kılınan bir tür olarak görmez (Aarseth 18). Aarseth'in sibermetni sadece bilgisayara bağlı bir tür olarak görmemesinin nedenleri vardır. İlk olarak, Aarseth için sibermetin bir tür değil, metin yaratmada kullanılan bir çeşit perspektiftir(18). Bir çeşit perspektif olan sibermetin örnekleri hem dijital ortamda bulunabilirken hem de bilgisayar öncesi yazılı metinlerde de bulunabilir. Aarseth'e göre, Julio Cortazar'ın *Rayuela*'sı da sibermetin örneği iken (7) Raymond Queneau'nun *Cent mille milliards*

de poèmes adlı eseri de sibermetin olarak kabul edilir (10). Bir metni sibermetin yapan bilgisayar ortamında yazılması değil, belirli özellikleri taşımasıdır. "Sibermetin kavramı kendini bilgisayar odaklı (ya da elektronik) metinsellik çalışmasıyla sınırlamaz çünkü bu tür bir sınırlama keyfi ve tarihsel olmayan, belki de metni sadece kâğıda baskı şeklinde kabul eden bir edebiyat çalışmasıyla kıyaslanabilecek bir sınırlama olur" (1). Dolayısıyla, Aarseth için sibermetin bilgisayara bağlı bir türden ziyade, bir çeşit metin yaratma yöntemidir. "*Siber-metnin* burada geniş bir metinsel medya kategorisini tanımlamak için kullanıldığını bilmekte fayda vardır. Herhangi bir edebi türün kendi içinde değildir. Siber-metin bir hesaplanmış üretim prensibi paylaşır fakat bunun ötesinde estetik, tematik, edebi tarih, hatta materyal teknolojinin açık bir birlikteliği yoktur" (5). Dolayısıyla, Aarseth'in belirttiği tekniklerle oluşturulan metinler sibermetin kategorisine dahil olmaktadır, fakat yeni bir tür oluşturmazlar; çünkü ortak belirli yönler dışında ortak tarihsel ve estetik paydaları yoktur.

Bu noktada sibermetinler bloglardan önemli bir farklılık gösterir. Aarseth'in belirttiği lineer olmayan, okuyucuya pek çok yol sunan, vb. metin özellikleri bloglar için de geçerliken Aarseth bu özelliklerin bilgisayar öncesi metinlerde de olduğunu öne sürer ve sibermetnin sınırlarını oldukça genişletir. Her ne kadar Aarseth'in iddiası bu yönde olsa da kitap boyunca asıl ilgilendiği, bilgisayar yolu ile oluşturulmuş metinler ve kimi bilgisayar oyunlarıdır. Sonuçta, bir tür değil perspektif olarak tanımlanan sibermetin, bloglarla benzer metinsel özelliklere sahip olsa da bloglardan oldukça ayrıdır. Bunun ilk nedeni, blogların sadece bilgisayar ortamında var olabilen bir yapıda olmalarıdır. Blogların kendilerine özgü metinsel özelliklerinin ortaya çıkmasını için gerekli olan alanlar bilgisayar ve internet erişimi, onlardan bağımsız düşünülemez. Bloğu blog yapan bu ortamda ortaya çıkması ve onun bazı

teknik özelliklerinden yararlanmasıdır. Öte yandan, blogların teknik özelliklerini bilgisayarda oluşturulan sibermetin örneklerinde de bulamayız. Ters kronolojik sıra, yorum, zaman, vb. özellikleriyle bloglar sibermetinlerden bir kez daha ayrılır. Bu özellikler ise blogların yazar, okur ve metin dönüşümünü sağlamasına yardımcı olan ve dolayısıyla, blogları ortak bir paydada buluşturup onların tür olarak ortaya çıkabilmelerini sağlayan temel özelliklerdir. Aarseth ise bu özelliklerin bir kısmının sibermetinde olduğunu söylemiştir. Örneğin geri bildirim Aarseth'e göre kitaplarda da kullanılabilen bir özelliktir. "Bazen, bir okuyucu 'sayfadaki tüm işaretler' aynı kalsa da metni diğer okuyucular için etkileyebilir" (19). Bu dönüştürme ve geri bildirim tabii ki kitaplar için de geçerlidir, fakat bloglar ile değişen, bu geri bildirim metnin kendisini de dönüştürebilmesidir.

Hipermetin tanımında da sibermetinle benzer özellikler göze çarpar. Theodor H. Nelson hipermetin ifadesini 1960'larda kullanır ve bu metnin özelliklerini şöyle belirtir: "Demek istediğim, ardaşık olmayan yazı, yani ayrı yönlele dağılan ve okuyucuya seçme hakkı veren metin, en iyi etkileşimli bir ekranda okunur. Yaygın olarak algılandığı üzere, bu okuyucuya farklı yollar sunan ve bağlantılarla birbirine bağlanan büyük bir metindir" (aktaran Landow 3). Tıpkı Aarseth'in *ergodik edebiyat* kavramı gibi Nelson'da hipermetnin bir özelliğı olarak okuyucuya farklı yollar sunmasını verir. Fakat burada önemli bir farklılık göze çarpar. Nelson'a göre bu metin en iyi interaktif bir ekranda, yani bilgisayar ekranında okunabilir. Bundan dolayı, hipermetin bilgisayar bazlı ve internet ile üretilebilen bir metin şekli olarak tanımlanır. Hipermetin bir çeşit dijital metindir: "elektronik metin formu, radikal bir bilgi teknolojisi ve yayın modu" (2). Paul N. Edwards'a göre ise hipermetin diğer metinlerden şu açılardan ayrılır:

Öncelikle hipermetin, bir kitabı sunulduğu biçimde değil de içindekiler kısmında yazanlara göre okumak gibi, web ve hiyerarşik yapılar aracılığıyla doğrusal olmayan materyal organizasyonları yaratabilir. İkinci olarak, belgeler veya ('düğümler' veya '*lexia*' olarak işaret edilen) diğer metin birimleri arasındaki ('bağlantılar' olarak bilinen) bağlılık, doğrudan metin içinde temsil edilebilir ve bu bağlantılar potansiyel olarak sınırsız derecede zengin ve anlaşılması güç olabilir. Son olarak, bağlantılar metinde yer alan bilgi yapısının bilişsel haritasının yerine geçmek ve böylece bağlantıların kendisinin kapalı bir şekilde yerine geçtiği yeni bir bütün içerik seviyesi yaratmak üzere kullanılabilir. (Edwards 231)

Dolayısıyla, bu metnin sibermetinlerden önemli farkı bağlantı (*link*) sistemine sahip olmasıdır. Bu yapı hipermetnin temel özelliğini oluşturur. Bağlantılar sayesinde lineer olmayan bir yapı ortaya çıkar (Landow 3). Bu yapı okura ve metne yeni yollar açar. Okura diğer metinlere daha kolay ulaşabilme imkânı sunarken, onu bir çeşit sıranın içine hapsetmez.

Hem bir yazarın aracı hem de bir okuyucunun ortamı için, bir hipermetin belge sistemi yazarların ya da yazar gruplarının bilgileri bir araya getirmesine izin verir, ilgili materyallerin bütünüyle yollar yaratır, var olan metinlere notlar ekler ve okuyucuyu ya bibliyografik verilere ya da atıfta bulunulan metnin gövdesine yönlendiren notlar yaratır. Okuyucu bağlantılı, çapraz referanslı ve dipnotlu metinlere sıralı fakat ardışık olmayan bir biçimde göz gezdirebilir. (Yankelovich, Meyrowitz ve Dam 3)

Fakat hipermetnin de pek çok alt türünde okura ve metne açılan yeni yollar kısıtlıdır ve büyük ölçüde yazarın denetimi altındadır. Pek çok hipermetinde okur metni seçeceği bağlantılarla yönlendirebilir, metne istediği yerden başlayabilir, fakat metni değiştirme gücüne sahip değildir. Ne kadar çok yol olursa olsun metnin belirli bir şekli vardır ve metin yazar tarafından sonlandırılmıştır. Örneğin Shelley Jackson'ın *Patchwork Girl*'ü (Parçalı Kız) ya da Michael Joyce'un *Afternoon*'u (Öğlen) okura çeşitli bağlantılar sunarak ona hikâyeyi yaratmada belirli bir ölçüde özgürlük imkânı sunmaktadır. Bu metinlerde okur hikâyeye istediği kısımdan başlayabilir, bağlantılardan istediğini seçerek ilerleyebilir. Fakat hiçbiri okura blogların sağladığı ölçüde bir özgürlük alanı sunamaz. Hipermetinde, metin yazar tarafından sonlandırılmış, okuyucuya ise belirli seçenekler sunulmuştur. Steve Himmer bu durumu "The Labyrinth Unbound: Weblogs as Literature" ("Serbest Labirent: Edebiyat Olarak Bloglar") başlıklı makalesinde şöyle ifade eder:

Her olası etkileşim, her olası bağlantı, okuyucuya dağıtılmadan önce programlanmalıdır. Metin yayınlandığı anda, yazar metnin mevcut kopyalarının tümünü bir şekilde hatırlatmaya yetmeyen bu etkileşimleri ekleyemez ya da çıkartamaz veya bunları üretim ve tamamlamanın yapıldığı hususi anın sınırladığı yeni versiyonlar değiştiremez. Bir okuyucu/oyuncu olarak bir merkez ya da bir çıkış için yoğun bir endişe duymadan labirenti birçok yoldan geçebilirim. Fakat labirenti asla genişletmem ya da labirente benim metinle bir araya gelmemden önce yazarın özellikle izin vermediği yollar ekleyemem. (Himmer)

Bloglarda ise bu kısıtlamalar geçersizdir. Bloglar, bir çeşit hipermetin olarak metni hem kendi seçimleri doğrultusunda okuyabilen, hem de ona yorumlarıyla ek metinler ilave edebilen, bu yorumlarla yazarı ve diğer okurları yönlendirebilen bir

okur yapısına sahiptir. Buna ilaveten, çoğu hipermetinde yazar tarafından sonlandırılmış bir metin söz konusuysen, bloglar gelebilecek her yeni metin olasılığı nedeniyle bitmemiş, tamamlanmamış metin yapısına sahiptirler. Bu yapı nedeniyle de pek çok hipermetnin bitmişliğinden ayrı yeni bir metin yapısı söz konusudur.

Himmer da bu noktayı vurgular:

Bahsettiğim gibi, hem roman hem de etkileşimli kurgu, yazarın eserin "bittiğine" karar vermesiyle, üretildikleri dakikanın sonunda sınıra ulaşırlar. Eser tamamlanmıştır ve etkileşim kurulması için, yorumlanması için ve yeniden yorumlanması için okuyucunun dünyasına sunulur. Metnin anlamları değişip, zaman ve kullanıma uyum sağlarken, eser piyasaya sürüldüğü andan itibaren artık yazarın ellerinde değildir: anlamlı bir iletişim yoktur. *Herhangi* bir iletişim varsa, o da yazar ve okuyucu arasındadır. (Himmer)

Sibermetin ve pek çok hipermetin, okur ile yazar arasında bloglarda olduğu gibi gerçek anlamda bir iletişime izin vermez. Yazar ve okur hâlâ ayrı noktalardadır ve metin üzerindeki hâkimiyetleri bloglara göre oldukça farklıdır. Blogdaki metinlere yapılan yorumlar ya da yazarla e-posta yoluyla kurulan direkt iletişim metinde değişikliklere yol açabilirken sibermetinde, metin tamamlanmıştır ve üzerinde oynama hakkı da sadece yazara aittir. Böylelikle, bloglarda olduğu gibi yazar ve okur etkileşimi bitmiş iş üzerinden gerçekleşemez. Okur, yazarla birebir iletişime geçip onu yönlendirme gücüne bloglardaki kadar sahip değildir.

Sibermetin ve pek çok hipermetin alt türü oluşturma tekniklerinin bloglardan önemli bir farkı da bu metinleri sadece belirli programları kullanmayı bilen yazarların üretebilmesidir. Dolayısıyla, bu metinleri oluşturmak isteyen insanların öncelikle bu programları öğrenmesi gerekir. Bu durum, yazarı ekonomik yönden belirli bir

yükümlülüğün altına sokmakta, dolayısıyla blogların aksine, yazma işini belirli bir kesime mal etmektedir. Yazmak isteyen neredeyse her insana bu olanağı sağlayan bloglarda ise kullanım basitliği önemli bir özellik olarak görülür. Bloglar, basit kullanımlarıyla internet kullanmayı bilen herkesin metin oluşturabileceği alanlar oluşturmuşlardır. Basit kullanımları ve ücretsiz bir şekilde oluşturulabilmeleri onları sibermetinden ve pek çok hipermetin alt türlerinden ayırır. Bu önemli fark, blog türünün günümüzde milyonları bulan bir alana yayılmasına sebep olmuş, yazar ve okur kavramlarını da tamamen değiştirmiştir.

Sonuç olarak, sibermetin ve hipermetin olarak adlandırılan ve çok sayıda çeşidi olan dijital metinler bloglardan önemli farklılıklar nedeniyle ayrılırlar. Bu metin çeşitleri her ne kadar metin, yazar ve okur tanımlarını genişletseler de blogların metin, yazar ve okur odaklı değişimlerini gerçekleştiremez ve onlara sunduğu yeni olanakları sunamazlar. Himmer'in da belirttiği gibi, bloglar hem bu metin çeşitlerinin özelliklerine sahip olup, hem de onları da aşan bir yapıdadır (Himmer). Siber metnin ve hipermetnin çok geniş alanı onların belirli ortak paydalarda buluşabilen türler olmalarını büyük ölçüde engellerken, bloglar ortak tarihsel, sosyo-ekonomik, teknolojik, vb. ortak özellikleri paylaşırlar ve en önemlisi ortak bir formun etrafında birleşirler. Bu ortaklık onlara sibermetin ve hipermetnin imkânlarını kullanmayı sunduğu gibi ayrıca bloglara özgü özelliklerin de ortaya çıkmasına imkân tanır. Böylece bloğu blog yapan özellikler sayesinde bloglar edebi bir tür olma yolunda ilerlerler.

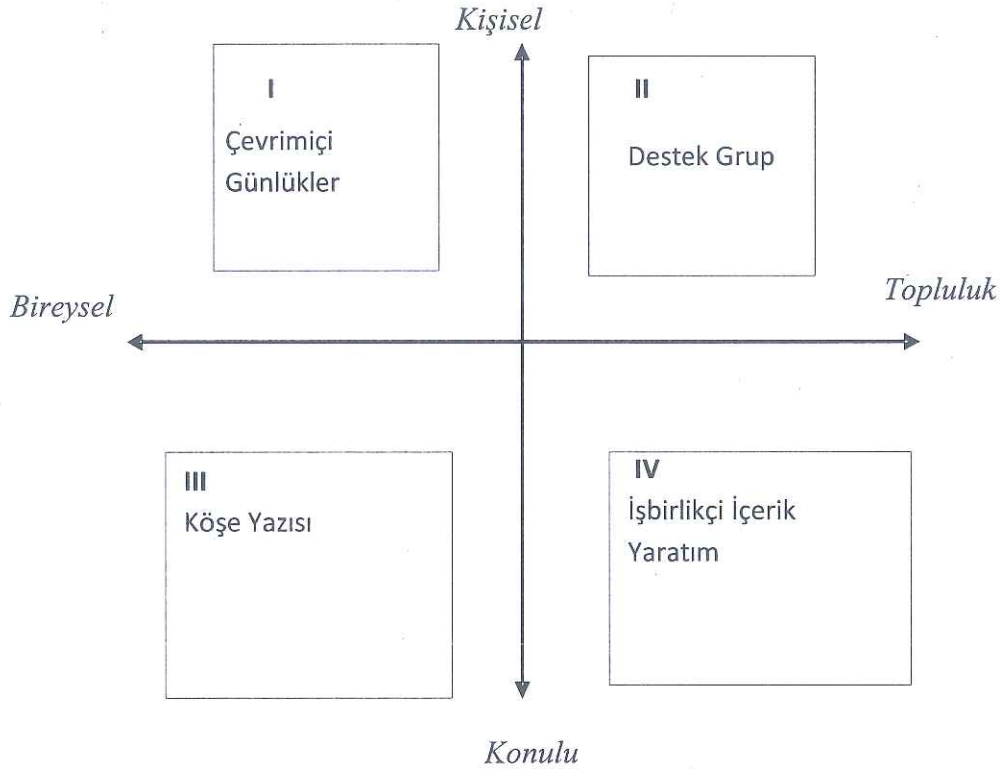
ii. Edebi Bir Tür Olarak Blog

Edebi türlerin pek çok etmene bağlı olarak geliştiğini ve yenilerinin ortaya çıktığını belirtmiştik. Statik olmayan bu yapı içinde türler bir yapıdan diğerine geçerler (Schryer 81). Blogları da bu süreç içerisinde oldukça yeni bir edebi tür

olarak değerlendirmek mümkündür. Edebiliğin tanımı ve ölçütleri edebiyat alanında tartışılabilir de bu çalışmanın amacı ve kapsamı dışında kaldığından, bu tartışmalara girmek yerine, blogların tür olarak geliştiklerini göstermeye odaklanılmıştır.

Blogların ortak olarak paylaştıkları form, onların tür açısından ortak bir paydada buluşmalarını sağlar. Peki, içerik bu türün neresindedir ve nasıl değişimler gösterir?

İlk ortaya çıktıklarında günlük şeklinde olan ve yazarının hayatından kesitler sunan bloglar günümüzde çok farklı konular üzerine çeşitlenmiştir. Bu çeşitlenme değişik yazarlarca değişik adlar altında gruplandırılır. Örneğin, Krishnamurthy'nin yaptığı sınıflandırma dikkate değer. "Çalışmasına temel olarak, Krishnamurthy blogların 2 boyuta göre 4 temel tipte sınıflandırılmasını önermiştir: kişisel-güncel ve bireysel-toplumsal" (Bonus, Herring ve Wright 5). Krishnamurthy'nin ve Bonus, Herring ve Wright'ın yaptığı sınıflandırmalar:

Blog Çeşitleri(Krishnamurthy 2002)

Blogların amaçlarına göre yapılan bir başka sınıflandırma ise şöyledir(Bonus, Herring ve Scheidth 12).

Çeşit	Sıklık	Yüzde
Kişisel Günlük	140	70.4
Fitre	25	12.6
K-log	6	3.0
Karışık	9	4.5
Diğer	9	4.5

John Rodzvilla ise blogları içeriklerine göre 14 gruba ayırır: "yetişkin, anime, camgirl, bilgisayar, eğlence, mizah, sinema, müzik, haber / bağlantılar, kişisel, fotoğraf, İspanyolca / Portekizce, genç ve video oyunları"(aktaran Miller ve Shepherd).

Bu gruplandırmalar önemli de olsa blogların değişik konularda nasıl çeşitlendiğini sınıflandırmak çok mümkün değildir, çünkü bir blog kendi içinde de çok değişik konulara yer verebilir. Örneğin, bir yazısında kitap eleştirisi yazan blog yazarı, bir sonrakinde siyasi bir yazı yazabilir ya da bir anısını anlatabilir (bkz. sanemucar.blogspot.com). Bundan ayrı olarak, belirli bir konu odaklı blogların da çok farklı alanlarda olduğunu görürüz. Kimi bloglar belirli bir hobi hakkında bilgi verirken (bkz. meren.org/blog/), kimileri roman yazmakta (bkz. prensesveada.blogspot.com), kimileri güncel konular hakkında siyasi yazılar yazmakta (bkz. cinarabdullah.blogspot.com), kimileri ise şiir sanatı üzerine bir blog hazırlamaktadır (bkz. ronsilliman.blogspot.com). Dolayısıyla, blogların ortak bir

içeriğinden bahsetmek mümkün değildir. Öte yandan, blog yazarlarına göre içerik bir blog için en önemli özellik gibi görünmektedir. John Rodzvilla'nın 2002 yılında yaptığı "The Weblog Review" (Blog Eleştirisi) adlı sitedeki araştırma bunu doğrular. "Bir blog inceleme sitesi olan 'The Weblog Review' 3 özelliği 5'lik skalada değerlendirmektedir: tasarım, tutarlılık ve içerik. Bloğun içeriğini ise %80-90'lık bir aslan payıyla değerlendirmektedir" (aktaran Miller ve Shepherd). Dolayısıyla, içerik bloglar için önemli bir yer tutar. Miller ve Shepherd bu durumun sebebini şöyle belirtir: "İçerik blog yazarları için önemlidir çünkü içerik onların seçim ve sunum özgürlüklerinin yerini tutar. Çoğu blog yazarının bloglarda bulduğu en ilgi uyandırıcı şey, gerçeği anında ve kişisel olanı da gerçekten birleştirebilmenin mümkün olmasıdır. Bu birleşim birçok internet içeriğine yönelik tatsız ticari bakış açısıyla canlandırıcı bir zıtlık oluşturmaktadır" (Miller ve Shepherd, Blogging as Social Action: A Genre Analysis of the Weblog). Bloglarda herhangi bir içerik kısıtlaması olmaması yazarı özgür kılan bir özellik olarak yorumlanabilir. Yazar istediği konuda kendince yazma seçeneğine sahiptir. İçerik yelpazesinin bu denli geniş olmasının sebebi de her yazarın bu seçme şansına bir blog içinde dahi sahip olabilmesidir.

Bloglardaki içerik bakımından bu çeşitlenme roman türünün içerik olarak oldukça farklılaşmasına benzetilebilir (Moretti 19). Fakat tıpkı bütün bu farklı içerikli metinlerin roman adı altında toplanması gibi, bloglardaki içerik çeşitlenmeleri de onların tek bir tür altında toplanmalarına engel olmaz. Himmer bu durumu şöyle belirtir:

Bir bloğun sadece materyal olarak oluşumuna odaklanmak, bireysel romanların bir roman sınıfına girmesine izin veren ya da aslında sınıf romanlarının var olmasını sağlayan şeyin, aslında hepsinin bir hacim kaplayan düz yazı kurgunun yazılı olduğu sayfalardan oluşması

tartışmasıyla neredeyse aynıdır. Burada bir gerçek vardır ve birçok hikâyenin birleşimine zıt olarak, uzun bir hikâye içeren sınırlı hacimler olarak romanlar arasında bir fark gözetilebilir. Fakat yine de romanların dünyasındaki ya da bloglardaki mecburi ortak özellikler sönük kalmaktadır. Watt, Gallagher ve diğerlerinin öne sürdüğü gibi roman, paylaşılan kodların özel bir şekilde dağıtılmasının yanı sıra okuyucuların bu kodları girmek için ne kadar eğitilmiş olduklarıyla tanımlanmaktadır. Aynı şekilde blog hem yazar hem de okuyucular tarafından konulan kodlara dayalıdır ve okuyucular bu durumda ikinci yazar olurlar. (Himmer)

Yazar ve okurun paylaştığı bu ortak kodlar blogların bir tür olabilmesinde ve ortak bir çatı altında toplanabilmesinde önemli bir etkidir.

Bloglardaki içerik farklılıkları akla bir soruyu getirir: Edebi blog tanımı olanaklı mıdır ya da hangi blogların edebi hangilerinin edebi olmadığını belirleyecek bir ölçüt var mıdır? Edebilik, ortak formu paylaşan tüm bloglara özgü müdür, yoksa bazıları bu özelliği taşıırken bazıları taşımaz mı? Himmer "The Labyrinth Unbound: Weblogs as Literature" (Serbest Labirent: Edebiyat Olarak Bloglar) başlıklı makalesinde blogların edebiliğini tartışmakta ve edebi blog gibi bir tanımın bazı bloglara değil tüm bloglara ait olduğunu dile getirmektedir.

Bir bloğu "edebi" olarak tanımlamak için, içeriğin edebiyat hakkında olması ya da edebiyatı amaçlayan bir içerik olması gerekmez. Bu, bir bloğu ve yazarını temel anlamda diğerlerinden daha değerli olarak kategorileştirme girişimi değildir. Tam tersine, bana göre sadece okuduğumuz şeye değil aynı zamanda onu diğerlerinden farklı olarak okuma biçimimize de dikkat çeken her blog edebi sayılabilir. (Himmer) Görüldüğü üzere Himmer tüm blogların içeriklerinden bağımsız olarak edebi

olduklarını iddia eder ve edebiliğin bazı blog yazarlarınca ulaşılan bir merteye gibi algılanmaması gerektiğini belirtir (Himmer). Himmer bu iddiasında büyük ölçüde haklı görünmektedir; çünkü form ve içerik bloglarda bir bütün haline gelmiştir. Blogların ortak olarak paylaştıkları form içerikten bağımsız olarak düşünülemez; çünkü bloglardaki içerik ancak öyle bir formun varlığında ortaya çıkabilir. Himmer'ın da belirttiği gibi "Blog, şekli ve konuyu yalnızca peş peşe anlaşılabilir şekilde daraltır. Bu, yeni edebi tarzı en iyi tanımlayan, blog tarafından yazılı olarak dışa vurulan fırsatların ve problemlerin, bu çoklu daralmalarla kesişme noktasıdır" (Himmer). Bu nedenle, bloglar içerik ve formun ayrılmaz olduğu ve bunların yeni tekniklerle birleştirildiği bir tür olarak yorumlanabilirler. "Blog bu daralan ayrımların birleşmiş bir performansdır. Bu ayrımların da içinde kişiselleştirilmiş içerik, eşsiz teknik dağıtım sistemi ve orijinal bir proje oluşturmak için yazarların ve okuyucuların kullanarak tüm etkileşimleri bir araya getirdikleri özel kodlar dizisi vardır" (Himmer). Dolayısıyla, bazı blogların içerikleri nedeniyle edebi olduğu, bazılarının ise edebi olmadığını söylemek çok doğru olmayacaktır.

Öte yandan, edebiliği sadece belirli bazı bloglara atfetmek blogların genel olarak edebi bir tür olduğu iddiasını zayıflatır ve yeni ortaya çıkmış, gelişmekte olan bir türün kimi örneklerinin edebiyat dışı sayılmasına neden olur. Aslında bu durum yeni ortaya çıkan pek çok tür için geçerli olmuştur. Örneğin, 18. yüzyılın ilk yarısında mektuplaşma günlük hayatın bir parçası şeklindeydi ve edebiyata dahil sayılmamaktaydı. Şiir yazınının bu dönemde baskın olması ve "yüksek edebiyat"tan sayılması mektup türünü baskılıyor ve onun edebi değerinin olmadığını düşünülmesine yol açıyordu. Fakat zamanla gezi mektuplarıyla beraber günlük mektuplar da kendilerine edebiyatta yer edinmeyi başardı ve bir "edebiyat gerçeği" olmaya başladılar. Daha sonra yazarların da bu türü edebi bir tür olarak kabul

etmesiyle beraber mektup türü daha çok yaygınlaşıp okunmaya başlandı. Böylelikle, ilk çıktıklarında edebi olarak değerlendirilmeyen mektuplar daha sonra edebi bir tür olarak kabul edildiler (Tyanayov 40- 42).

Mektup, özel ve edebi olmayan bir olgu olmaya devam ederken, aynı zamanda, yine aynı nedenden dolayı, en önemli edebi olguydu. Bu edebi olgu 'edebi uyuşmanın' saygın görülen türünü meydana getirdi fakat en yalın şekli bile edebiyatın bir olgusu olarak kalmaya devam etti. Edebi rolünü oynadıktan sonra, mektubun tekrar günlük hayata döndüğü ve günlük hayatta bir olgu, bir belge, bir alıntı haline geldiği dönemi kolaylıkla takip edebiliriz. Fakat koşullar yerinde olduğu zaman bu hayat olgusu tekrar bir edebiyat olgusu haline gelebilir. (42)

Mektupların ilk ortaya çıktıkları zamanda edebi bir gerçek olarak görülmedikleri gibi bloglarda da aynı durum günümüzde söz konusudur. Aynı durum değişik türlerde de görülmüştür. Bu duruma bir başka örnek olarak romanın ilk çıktığı andaki durumu verilebilir. 18. yüzyıla kadar günümüzde kullandığımız anlamıyla roman kendini göstermemiştir (Watt 10). Bu zamana kadar türler arasında bir uyum söz konusuysen Mikhail Bakthin'in de belirttiği gibi roman bu uyuma uymayarak "yüksek edebiyat"ın dışında kalmıştır. "Bu çağlarda romanın varlığı resmi değildir ve 'yüksek' edebiyatın dışındadır. Yalnızca tam olarak bilgilendirilmiş ve iyi tanımlanmış dış çizgilerle hâlihazırda tamamlanmış türler hiyerarşik olarak organize olmuş, organik bir bütün olarak böyle bir edebiyata girebilir" (Bakthin 71). Roman türü tıpkı blogların şu anda görüldüğü gibi edebi görünmeyen özelliklere sahipti. "Fakat roman resmi olmayan dilin ve düşüncenin (tatil forumları, samimi konuşma, saygısız konuşma) daima yaşayan unsuruyla ilişkilidir" (79). Benzer örnekleri çoğaltmak mümkündür. Bloglarda günümüzde, fazla kişisel olmaları, edebiyat dışı ve resmi

olmayan bir dil ile yazılmaları, görsel öğelere fazla yer vermeleri vb. nedenlerle edebi kabul edilmekten oldukça uzaktadırlar. Dolayısıyla blogların edebiliği de günümüz için tartışma konusu olmakta, kimi zaman bazı bloglarla sınırlandırılmakta, kimi zamansa hiçbir bloga atfedilmemektedir. Himmer'in argümanının bir diğer haklı noktası da edebiliğin sadece bazı bloglara atfedilmesinin blog türünün en önemli özelliklerinden biri olan her okuru aynı zamanda yazar haline getirebilme potansiyelini de yok sayacağıdır. Bloglar ulaşılabilirliği itibariyle neredeyse herkese yazma olanağını tanır ve bu nedenle de diğer türlerden önemli ölçüde ayrılır. Bazı blogların diğerlerine göre daha çok edebi olduğunu iddia etmek, blogların bu düşünsel yapısına tamamen aykırı olur ve diğer basılı edebiyattaki türler gibi belirli bir kesimin hâkimiyeti altına sokar. Himmer da bu noktayı özellikle vurgular ve edebiliğin kimi bloglarca aşılabilecek bir özellik olmadığını söyler:

Form olarak edebi olmak bazı blogların ulaştığı bazılarının ise ulaşamadığı bir kalite değildir. Bazı yazarları ve projeleri dâhil edip, açıkça tanımlanmış bir tür oluşması adına diğerlerini dışarıda tutmaya yarayan, "geçilmemesi gereken" sınırları olan bir kategori de değildir. Bloğun edebi doğasında ilk adımda "bloglardan" çoğul olarak bahsetmemize ve bu formun yayılmaya devam etmesine izin veren ortak ölçütler vardır. (Himmer)

Dolayısıyla, blogları edebi olanlar ve olmayanlar şeklinde kategorize etmek bloğun türsel özellikleri ile uyuşmamakta ve türün gelişiminin de bir anlamda önüne geçmektedir.

Sonuç olarak, bir bloğu içerik olarak değerlendirip edebi olup olmadığına bakmak, içerik ve formu bu denli ayırıp blogların bütünlüğünü bozmak, yapısı nedeniyle belirli otoritelere karşı duran blogların edebiliğini yalnızca bazı gruplara

mal etmek, tür olarak bloğun temel özelliklerine ve düşünsel yapısına aykırıdır. Dolayısıyla, edebiliğin kimi bloglara sadece içerikleri nedeniyle atfedilmemesi gerekir. İçerik ve form bloglarda bölünemez bir haldedir ve içerik ne kadar değişirse değişsin blogları belirli bir tür altında toplayan, bu birleşim ve bölünemezliktir. Himmer'ın da ifade ettiği gibi bu çeşitlilik de blogların bir parçasıdır ve bloğun kendine özgü özelliklerinden biridir. Bloğun edebiliğini belirleyen ölçüt, içerikleri değil, ortak paylaştıkları formdur ve bu form sayesinde blog genel anlamda edebi bir tür olma yolunda ilerlemekte ve gelişmektedir. Bloğun günümüzde edebiyat içindeki tartışmalı da olsa aslında bu durum yeni ortaya çıkan ve gelişmekte olan türler için olağan bir durumdur. Roman da ilk çıktığında benzer dışlamalarla karşılaşmış, sorgulamalara maruz kalmış ve "yüksek edebiyat"tan sayılmamıştır. Bu nedenle, bloğun edebiyat dışı sayılması aslında çok da olağandışı görülmemelidir.

Bloglar diğer dijital metinlerle ortak özelliklere okura yeni yollar sunabilme, bağlantıları kullanma, yazara yeni olanaklar sunabilme, vb. - sahip olmalarının yanında, kendilerine özgü özelliklerle -ters kronolojik sıra, zaman görünümü, yorum, basit kullanım, vb - ve bu özelliklerinin yeni düşünsel temeller ile uygulamalara olanak tanınması nedeniyle diğer dijital metinlerden ayrılarak, ortak bazı temeller üzerinde durarak var olurlar. Bu özellikler, blogların edebi bir tür olabilmelerinde önemli rol oynar ve onların edebi olan ve olmayan bloglar şeklinde sınıflandırılmalarına karşı koyar. Böylelikle, edebiyat içindeki yerini yeni yeni oluşturan blog, kimi dışlamalara maruz kalsa da kendine özgü özellikleri ile özgünlüğünü yaratmıştır. Sonuçta, blogların diğer dijital metinlerden farklarını anlamak ve edebi blog tanımını incelemek blogların edebiyattaki yerini konumlandırmak açısından önem taşımaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

OKUR, YAZAR VE METNİN DÖNÜŞÜMÜ

"Okur" ve "yazar" kavramları edebiyat tarihi boyunca pek çok değişim geçirmiş, ikisi arasındaki ilişki de değişmiştir. Basılı edebiyatta - her ne kadar belirli bir ücret karşılığı isteyen herkesin metinlerini kitaplaştıran yayınevleri olsa da - genel olarak yazar ve okur ayrımı belirgin bir şekilde yapılmıştır. Bolter'ın ifade ettiği gibi: "Kitap basmak maliyetli ve yorucu bir iş olduğundan çok az okuyucu yayımlanan yazar olma fırsatını elde eder. Yazar, sözcükleri bağlılıkla kopya edilen ve edebiyat dünyasına gönderilen kişidir, fakat okuyucular sadece bu sözcüklerin hitap ettiği kitledir" (Bolter 178). Fakat edebiyat tarihinde böylesine kesin bir ayrımın olmadığı zamanlar da vardır. "El yazması döneminde yani metin 'yayımlamanın' uzak olduğu, okuyucunun kendi notlarının ve açıklamalarının metinle aynı konumda olduğu dönemde, bu ayrım daha az şey ifade ediyordu" (178). Bloglar ise bu ayrımın daha da belirsiz kılındığı, okurun pek çok yönden aynı zamanda yazar halinde olduğu bir yapıdadır. Okurun alanının genişlemesi yazar tanımını da değiştirmiş ve yeni yöntemler yazara daha özgür yaratım alanı sunmuştur. Öte yandan, yazarın otoritesi bloglarla sarsılmış ve basılı edebiyatta öne çıkan yazarın önemi bloglarda azalmaya başlamıştır. Bütün bu değişen koşullar metnin dönüşümünü de kapsamış ve metin yeni bir anlam kazanmıştır. Blog ile metin üzerine oluşturulmuş kimi teoremler somut bir boyuta ulaşmış ve durağanlığı, bitmişliği, merkezliliği kıran bir metin yapısı blog ile gerçeğe dönüşmüştür. Sonuçta, bu değişen okur, yazar ve metin kavramları aslında değişimleri sırasında da birbirleriyle etkileşim içinde olmuş ve birinin değişen özellikleri diğersinin de dönüşümüne sebep olmuştur.

Sonuç olarak, bloglar okur, yazar, okur ile yazar ilişkisini ve metni basılı edebiyatta olduğundan çok farklı boyutlara taşımış ve dönüştürmüştür. Bu bölüm, birbirinden ayıramaz bu dönüşümlerin ayrıntılı bir şekilde inceleneceği ve bloğun neden yeni bir tür olabileceği sorusuna okur, yazar ve metin gibi üç önemli kavram üzerinden cevap arayacaktır.

i. Okur Kimliğinin Dönüşümü

Bloglar basılı metinlerden ayrı bir tür olarak var olurken, blog okuru da basılı metin okurundan farklı özellikler göstermeye başlamış, hatta okur sözcüğünün bloglar için yeniden tanımlanması gerekmiştir. Tabii ki "okur" adı altında belirli bir kesimi toplamak ve ona bazı ortak özellikler vermek güçtür, fakat kabul etmek gerekir ki türler kendi okunma biçimlerini ve okurlarını da yaratırlar. Blog türü de yapısından kaynaklanan özelliklerle kendi okurunu yaratmıştır ve bu okur türü basılı edebiyattaki halinden oldukça farklıdır. Himmer'in "The Labyrinth Unbound: Weblogs as Literature" başlıklı makalesinde belirttiği gibi bloglar sadece ne okuduğumuz bakımından özel değil "okuduğumuz biricik yol" bakımından özeldirler (Himmer). Bu okuma türü blog okurunu da dönüştürerek ona yeni bir okur kimliği kazandırır. Peki, blog okurunun bu yeni kimliği nasıl oluşur ve ne gibi özelliklere sahiptir? Blog okurunun bu yeni kimlikle beraber kazandığı en önemli güçler metni değiştirebilme ve yazarı yönlendirebilmesidir. Buna ek olarak metni okurken eskisinden çok daha somut bir anlamda özgürleşen bir okurdan söz etmek mümkündür. Böylesi bir okur türü, okur odaklı teorilerin iddia ettiklerinden bile daha güçlü konumdadır. Sonuçta, bloglarda her okur aynı zamanda birer yazar konumundadır. Böylelikle, okuduğu metne tam anlamıyla dahil olabilen, ona eklemeler yapabilen, diğer okurları verdiği bağlantılarla başka alanlara

yönlendirebilen, yazarı yaptığı yorumlarla etkileyebilen ve diğer okurlarla doğrudan bir iletişim ortamı kurabilen yeni bir okur türü bloglarla beraber oluşmuştur.

Blog okurunun metni okurken aynı zamanda ona dahil olma süreci diğer türlerden oldukça farklı bir biçimde gelişir. Yorum seçeneği sayesinde yazarın girdiği metne ilaveler yapabilen bir blog okuru oluşmuştur. Elbette bloglardan çok önce de yazılmış bir metni değiştiren, onu yeniden yazan okurlar vardır. Landow bu durumu şöyle dile getirmektedir:

Hem antik edebiyatın hem de günümüz popüler kültürün tarihine bakıldığında, (yazar neredeyse tamamen yabancı gibi gözüktürken) okuyucu figürü, özellikle klasik ve neo klasik kültür teorisinden sonra, ustalarını okuyup bilinçli bir şekilde onlar gibi yazmayı deneyerek bu sanatı öğrenmeleri için acemi yazarları teşvik etmiştir. Vergil bilinçli bir şekilde Homer'i okumuş ve tekrar yazmış; Dante hem Homer'i hem Vergil'i okumuş ve yeniden yazmış, Milton da bunu uygulamaya devam etmiştir. (Landow 6)

Bu çeşit metni yeniden yazmada göze çarpan, okur statüsündeki kişinin zaten bir yazar olması ve kendini geliştirmek amacıyla başka yazarların tekniklerini anlamaya çalışmasıdır. Öte yandan, bu yeniden yazım yaratıcı ve metni dönüştüren bir yapıda olmaktan çok, bir çeşit taklit şeklindedir. Blog okurunun ise konumu oldukça farklıdır. Blog okuru bir metnin altına yaptığı yorumla metni devam ettirebilir, metni kendine göre yazabilir ya da metin hakkında yorum yapabilir. Okurun kullanım alanındaki bütün bu seçenekler, blog metinlerine bir bütün olarak bakıldığında, blog yazarının metinlerinden ayrı tutulamaz. Dolayısıyla, blog okuru metne tam anlamıyla dahil olan ve onu bir bakıma yeniden oluşturan, dönüştüren bir okurdur. Ayrıca, okur kendi seçimleri doğrultusunda vereceği bağlantılarla metni daha da genişletip

yönlendirebilir. Başka bloglara, web sitelerine, herhangi bir videoya, vb. yönlendirmeler yapabilen okur, metnin bağlamını daha da genişletir. Böylelikle, Himmer'ın da belirttiği gibi metne yeni yollar, yeni olasılıklar okur tarafından sağlanmış olur. "Bu yorumlar, sadece okuyucunun kendi düşüncelerini ve cevaplarını yazarın sunduğu hikâyeye bağlamasına izin vermemekte, aynı zamanda kendi köprülerini ve yönlerini orijinal gönderiye oturtmalarına da izin vermektedir fakat bunu yine blog labirenti yoluyla olasılıklar ve yollar yaratarak yapmaktadır" (Himmer). Bu nedenle, bir anlamda bitmemiş bir metin okuyan okur aynı zamanda onun bitmemişliğine de katkıda bulunur ve bu dönüşümde aktif bir rol oynar. Landow'un da ifade ettiği gibi, "Bu aktif okuma blog okuyucularını nitelemektedir: blog okurları var olan bir metni almakta ve ekleme yapmaktadırlar fakat ağ bağlantılı bir bilgisayar ortamında yazdıkları için, yorumların yapıldığı blog Track Back'i devreye sokarak aktif okuyucunun metnini sürmekte olan tartışmaya dâhil ederek onu takip etmektedirler" (Landow 9). Basılı edebiyatta okur metinden sonra gelir ve ona kalan sadece metnin onda yarattığı izlenimlerdir. "Basılı kitap sayfaları herhangi bir okuyucudan önce ve ayrı olarak var olmuştur ve sayfa üzerindeki bir sözcükler dizisi olarak metin, tamamen yazarlar ve matbaa tarafından belirlenmektedir. Okuyucunun meydana getirdiği şey ise, metinde seslerin, görüntülerin ve okuyucunun aklındaki düşüncelerin olduğu bir yapıdır" (Bolter 188). Oysa bloglar, Bolter'in belirttiği gibi, sipermetinlerle ortak ve basılı edebiyattakine uzak bir okur anlayışına sahiptir. "Fakat görünen o ki, okuyucu sözcükler dizisi halinde metnin oluşturulmasına katkıda bulunduğu için hipermetin okuyucu cevabı metaforunu gerçekleştirmektedir" (188). Metni istediği doğrultuda yönlendiren ve metni genişletebilen okur, dolayısıyla, artık sadece okur değil aynı zamanda da yazar konumundadır. Okur bir anlamda sadece tüketici olmaktan çıkmış aynı zamanda

üretici haline gelmiştir. Oysa klasik anlamda edebiyatta üreten ve tüketen ayrımı nettir. Roland Barthes'ın *S/Z*'de belirttiği gibi, "Yazın kurumunun betiğin üreticisi ve kullanıcısı, sahibi ve müşterisi, yazarı ve okuru arasında sürdürdüğü acımasız ayrılık yazınımıza damgasını vurmuştur" (Barthes, *S/Z* 16). Oysa basılı edebiyattaki bu ayrım bloglarda yok olmaya başlar ve okuyucu bir anlamda ikinci yazar konumuna gelir (Himmer). "Dijital teknoloji okuyucuların yazar olmasına izin vermektedir ya da en azından ikisi arasındaki (tahminen politik olan) ayrımı bulanıklaştırmaktadır ve okuyucunun 'bilgisayarla' 'etkileşime girerek' kendi 'hikâyesini' yaratmasına izin vermektedir" (Aarseth 14). Blog okurunun yazar konumuna gelebilmesindeki bir diğer etken, okurun diğer okurları da yönlendirebilme imkânıdır. Yaptığı yorumlarla ve verdiği bağlantılarla diğer okurlara da yeni yollar sunan okur, yazarın okurları üzerindeki otoritesini de zayıflatmış ve bu anlamda da yazar konumuna gelmiş, güç kazanmıştır.

Blog okuru, diğer okurları yönlendirebildiği gibi, yorum seçeneği ile yazarı da yönlendirebilme imkânına sahiptir. Blogların yorum bırakabilme seçeneği okura metin hakkında söz sahibi olma ve bunu doğrudan, ayrıca eşzamanlı bir şekilde yazara iletme gücünü verir. Okurun herhangi bir yorumu, yazısı ya da yönlendirdiği bağlantı yazara doğrudan ulaşacağından yazarın düşüncelerini etkileyecek ve belki de metnini değiştirmesine sebep olacaktır. Basılı edebiyatta böylesi bir değişiklik mümkün değildir, çünkü yazar metnini tamamlamış ve okura o şekliyle sunmuştur. Metin bir kere basıldıktan sonra, metin üzerine yapılacak her yorum yazarın düşüncelerinde değişikliklere sebep olsa bile metni değiştirmesine olanak tanımaz. Tabii ki değişik basımlarında metinler de değiştirilebilir, eklemeler yapılabilir vs. fakat tüm bunlar blog okurlarının yazarı veya metni dönüştürme gücüyle

kıyaslanamaz. Blog okurunun metni yazar aracılığıyla değiştirme g¼c¼ yazar açısından basılı edebiyattakine g¼re oldukça kolaydır.

Öte yandan, blog okuru metne yorum yapmasa dahi bildiğimiz okur kavramından uzaktır, çünkü yeni bir metin formu ile karşı karşıyadır ve bu formun okunma biçimi oldukça değişiktir. Okur, blog metnini okurken metne istediği yerden dahil olma özg¼rl¼đüne sahiptir. Blogları okurken okumaya nereden başlayacağına okurun kendisi karar verir. Blogdaki b¼t¼n metinlerin başlıklar halinde yapılan listesi, yani blog arşivi okura bu olanağı sağlar. Bunun sonucunda, basılı edebiyattaki gibi kitabın ilk sayfasından başlayıp son sayfasında bitirme zorunluluğu ortadan kalkar ve okuma biçimi b¼ylelikle yeni bir boyuta ulaşır. Himmer bu durumu şöyle ifade eder: "Diğer bir deyişle, okuyucu en eski gönderiden en yeni gönderisine kadar olan süreçte, istediği zaman bir metni açıp okuyabilir. Burada metinden kastedilen belirli, bireysel girdilerden ziyade bloğun tamamıdır" (Himmer). Yazarın okuyucuya herhangi bir başlangıç noktasını sunması ortadan kalkar ve metin okuyucunun belirlediği sıra ile ilerler. B¼ylelikle, okura bir özg¼rl¼k alanı daha yaratılır. Okur artık metni bu anlamda da kendi yaratabilir ve yönlendirebilir. Okur, yazarın alanına bir kez daha girmiş olur. Öyle ki bir metne diğer okurların ya da yazarların verdiği bağlantılarla bile ulaşabilen bir okur için artık başlangıç noktasının tekliğinden söz etmek imkânsız hale gelmektedir.

Bu giriş noktaları yazar tarafından değil, başkalarının yazarın ürettiği metinlerle bağlantısı tarafından belirlenir. Bir okuyucunun başka bir site aracılığıyla benim gönderime ulaşması, ancak o sitenin sahibinin (ya da yazarının) benim çalışmanın linkini vermesiyle mümkündür. Çoklu girdi noktaları sadece dinamik değil aynı zamanda asıl yazarın ve asıl metnin kontrol¼n¼n veya sınırlarının tamamen ötesindedir. (Himmer)

Böylelikle, metin yapısı itibari ile okura yeni bir okuma biçimi ve metni istediği yerden okumaya başlama olanağı yaratır.

Okurun metne istediği yerden başlaması dışında, okur metni istediği yerde sonlandırabilme olanağına da sahip olur. Basılı edebiyatta kitabın son sayfası (istisnalar dışında) okunması gereken son bölümken bloglarda bu çeşit bir son ortadan kalkar ve okur metni istediği yerde sonlandırabilir. Ters kronolojik sıra özelliği, bloglara bütünsel bir metin olarak bakıldığında, böylesi bir sonu da ortadan kaldırır. Sonuç olarak, bloglarda, okurun metne başlaması için pek çok nokta olması gibi, metni okumayı bitirmesi için de pek çok çıkış noktası vardır. "Sonsuz girdi noktalarıyla birlikte, aynı zamanda çoklu ayrılma noktaları vardır. Bunların her biri *diğer* olası yollara ve çıkışlara doğru gider ve bu olası ayrılmalar ilk gönderi yazılıp gönderildikten uzun zaman sonra da hala çoğalmaktadır" (Himmer). Tüm bunlar, bloglarda okumanın tam anlamıyla "asalak bir edim" (Barthes, "Yazarlar ve Yazmanlar" 21) olmaktan çıktığını gösterir.

Sonuç olarak, tüm bu yeni olanaklar incelendiğinde, yeni bir okur kimliği görürüz. Bu okur kimliğinin oluşumunda blogların yeni bir okuma biçimi gerekliliği başlıca etkidir ve blogların yorum, ters kronolojik sıra ya da bağlantı gibi özellikleriyle desteklenir. Tzvetan Todorov'un söylediği gibi "Okuyucular jenerik sistemle okumaktadırlar" (Todorov 200) ve bloglar da yorum seçeneği ile metni genişletme, metni devam ettirebilme, yeniden yazabilme, bağlantılar (görsel, işitsel, vb.) ekleyebilme, vb gibi olanaklarla bu yeni türün okunma ve okur türünü yaratırlar. Her ne kadar internetin okuma aracı olarak uygun olmadığını düşünenler varsa da (Atton 68) blogların kendi okunma biçimlerini ve okur türlerini oluşturduğu açıktır. Bu yeni okurun önemli bir gücü yazarın düşüncelerini doğrudan değiştirme imkânına sahip olması, belki de yazarın metin üzerinde değişiklikler yapmasına neden

olmasında yatar. Son olarak, metni okurken başlama ve bitiş noktalarını kendi seçebilen okurun böylelikle metni bir kere daha yeniden oluşturduğunu görürüz. Dolayısıyla, blog okuru metinlerin bir anlamda ve somut bir şekilde (sadece teoride değil) yeniden oluşturulduğu, böylelikle tüm bu çeşitliliğin toplandığı yegâne kişi olarak algılanabilir. Bu noktada, Roland Barthes'ın "The Death of the Author" (Yazarın Ölümü) makalesindeki okura atfettiği özellikler aslında tam olarak blog okuru için geçerlidir:

Çeşitliliğin toplandığı, bir araya geldiği bir yer vardır ve bu yer yazar değildir. Çünkü bu yer şimdiye kadar söylediğimiz gibi okuyucudur: okuyucu bir yazıyı oluşturan tüm alıntılarının hiçbirisinin kaybolmadan kaydedildiği yerdir; bir metnin bütünü, o metnin ilk hali değildir. Yoluna devam etmektedir fakat bu yol artık kişisel bir yol olamaz: okuyucu hikâyesiz, biyografisiz, psikolojisiz bir adamdır. O, sadece metni meydana getiren bütün yolların bir araya geldiği alanı elinde tutar. (Barthes, "The Death of the Author" 6)

Blog okuru, işte tam da bu tüm seçeneklerin ve yolların birleştiği biricik alan, türün dönüştürücü özelliklerinden biri olarak karşımıza çıkar ve diğer türlerdeki okur kavramından önemli ayrışmalar gösterir.

ii. Yazar Kimliğinin Dönüşümü

Roland Barthes "The Death of the Author" başlıklı makalesinde yazar figürünün aslında çok da eski bir kavram olmadığını şöyle dile getirir:

Yazar, şüphesiz kendi toplumumuz tarafından olduğu kadar Orta Çağ'ın sonunda İngiliz deneyselciliğiyle, Fransız milliyetçiliğiyle ve reformun kişisel inancıyla oluşturulmuş modern bir figürdür. Bireyin prestijini, ya da daha asilce söylemek gerekirse, 'insan kişi'nin prestijini keşfetmiştir.

Dolayısıyla, edebiyata dayanarak pozitivizm, özet ve yazarın 'kişisine' en büyük önemi veren kapitalist ideoloji olması mantıklıdır. (2)

Dolayısıyla, Barthes'in da belirttiği gibi, yazar kavramı ve onun kimliğinin bu kadar ön planda olması da tarihsel açıdan bakıldığında aslında oldukça yenidir. Bu yeni yazar kimliğinin oluşumunda elbette pek çok etken işin içine girmiştir ve esas konumuz nedeniyle burada bu tarihsel gelişimi incelemek anlamlı olmayacaktır, fakat buradaki önemli nokta, yazar kimliğinin edebiyat tarihi boyunca aslında hep ön planda olmadığı ve bu kimliğin işlevinin de tarih içinde dönüşüme uğradığıdır. Dolayısıyla, sabit bir yazar tanımlamasından da bahsetmek mümkün değildir. Yazar kavramının geçirdiği dönüşüm günümüzde farklı biçimlerde devam etmekte ve bloglar ile yazar tanımı da yeniden değişime uğramaktadır. Böylece "yazar" kimliği "blog yazarı" kimliğinin getirdiği özellikler ile yeniden incelenme ve tanımlanma gerekliliği içine girmiştir. Blogların yeni bir tür olarak ortaya çıkabilmelerinde bu yeni kimliğin rolü oldukça fazladır ve türün önemli bir ayırıcı özelliği olarak var olurlar. Peki, bu yeni yazar kimliği eskisinden nasıl ayrılır ve hangi yeni özellikler ile tanımlanabilir? Yazar kimliği bloglarda nasıl oluşturulur, tarihsel açıdan ne gibi farklılıklara sahiptir ve türün yeniliğine nasıl katkıda bulunur? Bu ve benzeri sorular bölümün tartışma eksenini oluşturacaktır.

Yeni yazar kimliğinin tarihsel açıdan yarattığı en önemli fark, bloglarla beraber artık herkesin yazar olabileceği bir ortamın yaratılmasıdır. Yazarın ayrıcalıklı konumu bu bakımdan büyük ölçüde yok edilir. Bu ayrıcalıklı yer tarih boyunca değişik şekillerde görülmüştür. Örneğin, Barthes "Yazarlar ve Yazmanlar" başlıklı makalesinde "Fransa'da, çok uzun bir süre, büyük bir olasılıkla bütün klasik kapitalizm çağı boyunca, yani XVI. yüzyıldan XIX. yüzyıla, dilin tartışılmaz sahipleri yazarlar ve yalnızca yazarlardı; vaizler ve hukukçular (onlar da kendi

işlevsel dilleri içine kapanmışlardı ya) bir yana bırakılırsa, başka hiç kimse konuşmuyordu" ifadesiyle bu durumu dile getirir (Barthes, "Yazarlar ve Yazmanlar" 66). Yazarın dil ve yazı üzerindeki bu ayrıcalıklı konumu bu yüzyıllardan sonra da değişik biçimlerde görülür. Yazar edebiyat üretebilecek tek kimlik olarak görülür ve okur ile yazar ayrımı net bir şekilde yapılır. Toplumda böylesi bir yazar kimliği inşa edilir ve yazar kimliğine belirli misyonlar yüklenir. "Yazarı tüketen toplum, tasarımı iççağrıya, dil çalışmasını yazın yeteneğine, uygulayımı sanata dönüştürür: iyi yazma söyleni böyle doğmuştur: yazar aylıklı bir rahiptir" (69). Sonuçta, yazar, kimi zaman ilham ile kimi zaman doğuştan gelen bir yetenek ile yazabilen kutsal bir varlık olarak gösterilir.

Oysa bloglarda bu ayrımın büyük ölçüde yok olması ve yazmak isteyen herkesin yazabileceği bir ortamın sağlanmasıyla yazarın bu ayrıcalıklı konumu sarsılır. Yazmak isteyen herkes yazar olabilir. Tabii ki yazarın ayrıcalıklı olmadığını belirten ifadeler bloglardan çok önce de vardır. Barthes'ın da belirttiği gibi, "Kuşkusuz, yazın bir Tanrı vergisi değildir, insanı yalnızca sözde gerçekleştirmeye (yani belirli bir biçimde özleşmeye) götüren bir tasarılar ve kararlar bütünüdür: yazar diye yazar olmak isteyen kişiye denir" (69). Bloglar bu teoriyi gerçeğe dönüştürerek yazar olmak isteyen herkese gerçekten yazar olabilme ve kendini ifade etme seçeneklerini sunar. "Bloglar sıradan insanların kendilerini herkese açık olarak ifade etmelerini sağlamaktadır" (Bonus, Herring ve Scheidt 24). Böylelikle, yazar kimliği ayrıcalıklı olmaktan çıkar ve fırsatlar daha geniş bir kitleye ulaşır.

Peki, bloglar isteyen herkesin yazar olabilmesini nasıl mümkün kılar? İlk olarak, yazarlığı deneyim ile kişinin geliştirebileceği, yazdıkça "yazar" olabileceği bir yapı olarak ele alırsak, blogların tam da bu denemeye ve yazmaya başlamak için uygun bir ortam olduğunu görürüz. Her gün blog yazmak blog yazarını geliştirir ve

teşvik eder. Onu kendine daha çok güvenen bir yazar haline getirir (Blood). Aynı zamanda kendi düşüncelerini de keşfeden, kendini yazarak tanıyan ve dönüştüren bir yazar haline gelebilir.

Düşüncelerini günlük olarak ifade ettiği için, iç dünyasına yönelik bu yeni farkındalık onun kendi bakış açısında güvene dönüşebilir. Bir şiire, diğer insanlara ve medyaya olan tepkileri ona daha fazla ağırlık katacaktır. Düşüncelerini web sitesinde paylaşmaya alışkın olduğundan, düşüncelerini kendine ve başkalarına tam olarak ifade etmeyi başaracaktır. Diğerlerinin o karar vermeden önce neler düşündüğünü görmek için sabırsızlanacak ve bunun yerine kendi iç sesiyle hareket etmeye başlayacaktır. Tercihen, daha az tepkili, daha çok yansıtıcı olacak, kendi fikir ve düşüncelerini ciddiye alınmaya değer görecektir (Blood).

Böylelikle, blog yazmaya başlayan kişi bütün bu gelişimlerle bir yazara dönüşebilir. Elbette yazılı edebiyatta da böylesi bir gelişim muhtemeldir, fakat bloglar yazmaya ilk başlayan bir insan için yazılarını başkalarıyla paylaşma imkânı da yaratır. Lynn Cherly'nin belirttiği gibi, yazmak aynı zamanda sosyal ilişkiler yaratmaktır:

Aslında yazmak sadece bilişsel bir eylem değil, çoğunlukla sosyal bir eylemdir. Bu nedenle yeterli biçimde yazmayı öğrenmek demek, alıcının isteklerine ve beklentilerine, türlerin repertuarına veya belli bir toplulukta geliştirilmiş ve kabul edilmiş iletişimsel uygulamalar dizisine göre söylenen şeylere uyarak, sosyal ve iletişimsel etkileşimlere nasıl katılacağını öğrenmek demektir. (aktaran Cristina ve Talamo 260)

Bloglar, yazarlarına bu iletişim ağını kolaylıkla sağlarlar. Böylece düşüncelerini kendi gibi blog yazan insanlarla paylaşan blog yazarının paylaşımları artar, ilgi alanı genişler ve yaratım süreci bu etkileşimlerle beraber dönüşür. Blood bu dönüşümü şöyle özetler:

100, 20 ya da 3 kişiden oluşan bir topluluk, düşünce arşivleri etrafında ortaya çıkabilir. Arkadaşça seslerle tanışarak, kendi dünya görüşüne daha fazla güvenebilir, daha uzun yazı yazma tecrübeleri kazanmaya başlayabilir, haiku ile oynamaya başlayabilir ya da önemsiz olarak gördüğü veya sadece birkaç ay önce bitirebileceğini düşündüğü için kaçırdığı yaratıcı projeye başlayabilir. (Blood)

Bütün bunlar göz önüne alındığında bloglar yazar olmak isteyen herhangi biri için en uygun ortamlardan biridir. Sonuçta, internet erişimi olan herkese yazma imkânı ve yazar olma seçeneği sunan bu yeni tür yazar kimliğinin belirli bir kesimin elinde olmasına ve yazma edimini bu kesime mal eden bir anlayışa karşı direnen bir yapıdadır. "Dolayısıyla, Tüm yazarlar yazarken, yazabildikleri fikrinin üstün geldiği tecrübeler yaşamıştır" (Bolter 32) ifadesinin doğruluğu blog yazarı ile değişmeye başlamıştır.

Yazarın bu ayrıcalıklı konumu metin üzerinde de söz konusudur. Yazar kimliği günümüzde de çoğu zaman eserlerin önüne geçmekte, eserler bu kimlik üzerinden okunmakta ve yorumlanmaktadır. Yazarların hayatları çoğu zaman eserleriyle ilişkilendirilmiş ve her zaman tartışılan bir durum olmuştur. Barthes bu durumu "The Death of the Author" makalesinde şöyle dile getirir:

Yazar hala edebiyat tarihi kılavuzlarında, yazar biyografilerinde, dergi röportajlarında hatta edebiyatçıların farkındalıklarında egemendir; özel dergiler aracılığıyla kişiyi ve eseri birleştirme arzusundadır; çağdaş

kültürde yer alan edebiyat imajı acımasız bir şekilde yazar, yazarın kişisi, hikâyesi, zevkleri, tutkuları merkezindedir. Eleştiri hala daha çoğu zaman şunlardan ibarettir: Baudelaire'in eseri, kişi olarak Baudelaire'in başarısızlığıdır, Van Gogh'un eseri onun deliliğinin başarısızlığı, Tchaikovsky'ninki ahlaksızlığının başarısızlığıdır. Her zaman en sonunda bir kişinin ya da aynı kişinin, yani 'güven' duyan yazarın sesi çıkıyormuş gibi, kurgunun az çok saydam olan alegorisi nedeniyle, eserin açıklaması her zaman onu yaratan kişide aranır.

(Barthes, "The Death of the Author" 2)

Böylece her zaman merkezde olan ve ürettikleri çoğu zaman ondan ayrı değerlendirilemeyen bir yazar kimliği söz konusudur. Eser, yazarından bağımsız düşünülmemekte, yazarın yaşamındaki her ayrıntı (aile ilişkisi, psikolojik durumu, özel hayatı, politik görüşü, vb.), kullandığı her söz, eserleri ile ilişkilendirilmekte ve yazarı oluşturan tüm bu öğelerin metni de oluşturduğu gibi bir iddia yaratılmaktadır. Bu çeşit bir yazar kimliği bloglarla beraber dikkate değer bir dönüşüme uğrar. Blogların "profil" kısmı blog yazarlarının kendilerini istedikleri ölçüde ifade edecekleri bir yerdir ve cinsiyet, meslek gibi temel bilgilerin yazılabileceği bir alandan oluşur. Blog yazarı bu alanda kendi hakkında ayrıntılı bilgiler de verebilir. Tüm bu bilgilerin güvenilirliği ise tamamen sorgulanabilir. Yazar takma ad kullanabilir, bilgilerini yanlış verebilir ya da kendi hakkında hiçbir şey söylemeyebilir. Bu durum yazarın yaşamına, kişiliğine dair bilgilerin metnin önüne geçmesine ya da metinle bu özellikler arasında bir bağlantı kurulmasına olanak tanımaz. Okur metinler aracılığıyla yazarın kişiliğini, düşüncelerini, kısaca yazar kimliğini oluşturmaya başlar.

Yazarın yorumlarının bir karakterin merceğinden görüldüğü bir romanın ya da yazarın bilerek görünmez hale getirildiği geleneksel gazeteciliğin aksine, blogta yazılan yazılar sadece okuyucunun yazar hakkındaki ön bilgisinin süzgeci sayesinde okunabilir. Bir gün ortaya çıkan eski fikirler, bir önceki günün fikirlerine göre kanıtlandığı ya da çürütüldüğü için, okuyucular yazarı 'keşfetme' ve kendilerine hitap eden parçadan sonra parça analizi yapma sürecini, niçin ve nereden ile (coğrafi, zihinsel, siyasi ya da diğer türlü) aktif olarak birleştirmelidir. (Himmer)

Böylelikle, blogların yeni bir tür olarak değerlendirilmesinde önemli bir faktör de blog yazarının basılı edebiyat yazarından oldukça farklı bir kimliğe sahip olması haline gelir. Blog yazarının asıl kimliği okuru çok fazla ilgilendirmez. Öyle ki, çoğu blogta yazar kendi adı yerine takma bir ad kullanmaktadır. Bir anlamda, Foucault'nun "What is an Author?" (Yazar Nedir?) makalesinde belirttiğine benzer bir durum söz konusudur:

Bizim bugün 'edebi' diye adlandırdığımız metinler (öyküler, destanlar, trajediler, komediler) zamanında kabul ediliyor, dolaşıma dâhil ediliyor ve yazarının kimliği hakkında en ufak bir sorun olmadan değer biçiliyordu. Gerçek ya da hayali olsun, yazarların isimlerinin saklı oluşu eskiden beri sorun teşkil etmemişti ve konumları için yeterli bir garanti olarak görülüyordu. (Foucault)

Foucault'nun belirttiği bu zamanlar bloglar ile geri dönmüş ve yazara yeni bir kimlik kazandırmıştır. Bu durum bir anlamda yazar kimliğinin önemsizleşmesi olarak da yorumlanabilir. Böylelikle, Mallarmé'nin belirttiği gibi, asıl konuşan yazar değil dildir ve yazmak bir çeşit kişi dışılık (impersonality) durumuna ulaşmak haline

gelir (aktaran Barthes, "The Death of the Author" 3). Böylece, Barthes'ın belirttiği gibi yazar artık eserinden öncesi olan bir kişi değil, eseriyle doğan bir kişidir.

Biz ona inandığımız sürece yazar kendi kitabının geçmişi olarak düşünülür. Kitap ve yazar aynı çizgi üzerinde kendi uyumlarının yerini alırlar, karakterler de bundan önce ve sonra gelir: yazar kitabı beslemek durumundadır, yani kitabı önceden oluşturur, düşünür, sıkıntı çeker, onun için yaşar ve bir babanın çocuğuyla yaşadığı öncelik ilişkisinin aynısını eseriyle yaşar. Tam tersine, modern yazar (metin yazarı) metniyle aynı anda doğar: yazısının önüne geçen ya da ona baskın olan başka hiçbir varlığa sahip değildir; kitabın dayanağının hiç bir şekilde öznesi değildir; ifadelerin dile getirildiği zamandan başka zaman yoktur ve her metin daima şimdi ve burada yazılır. Yazarın ismi bir özel isimdir ve genelde özel isimlerin ortak olarak sahip olduğu sorunları doğurur. Özel bir ismin bu kadar basit bir referansa dönüştürülemeyeceği açıktır. Belirleyiciliğin dışında başka işlevleri vardır: bir jest, birisine yöneltilmiş bir parmak, göstergeden ziyade bir tanımlamaya eşittir. (4)

Barthes'ın modern yazar için açıkladığı bu durum aslında tam da bloglar ile gerçeğe dönüşmüş, blog yazarı metnini tam da "şimdi ve buradalık" içinde bloğu üzerinde oluşturmuştur ve yazdıkça yazar olabilen blog yazarı için metin ile beraber doğduğunu söylemek oldukça isabetli olacaktır.

Yazar kimliğinin önemli bir parçasını, yazarın yaşamının yanı sıra, yazarın adı oluşturur. Yazar adı diğer özel adlar gibi önemli sorunlar doğurmasına rağmen, onlar gibi sadece bir özel ad da değildir (Foucault). Foucault'nun "What Is an Author?" başlıklı makalesinde belirttikleri bu noktada dikkate değerdir: "Yazarın ismi bir özel

isimdir ve genelde özel isimlerin ortak olarak sahip olduğu sorunları doğurur. Özel bir ismin bu kadar basit bir referansa dönüştürülemeyeceği açıktır. Belirleyiciliğin dışında başka işlevleri vardır: bir jest, birisine yöneltilmiş bir parmak, göstergeden ziyade bir tanımlamaya eşittir" (Foucault). Bu durum "yazar fonksiyonu" (author function) dediğimiz sonucu yaratarak yazar kimliğine belirli birtakım sınırlar çizilmesine neden olur. Böylelikle, yazar nosyonu bu fonksiyonları yerine getiren kişiye atfedilir.

Yasal bir statüsü yoktur, eserin kurgusunda da yer almaz; daha ziyade belli bir söylemsel yapı içeren aralıkta ve bu aralığın çok özel olan var olma tarzında yer alır. Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz: bizimkisi gibi bir medeniyette bazı söylemler 'yazar işlevine' sahipken, diğerleri bundan yoksundur. [...] Yazar işlevi bu yüzden var olma tarzına, dolaşıma ve bir toplumda belli söylemlerin işleyişine özgüdür.

(Foucault)

Bloglar ise yazar adı ve yazar fonksiyonu durumunu yıkararak yazar kimliğine yeni bir boyut getirirler. Blog yazarının adı tamamen yazarın isteğine bağlı bir şekilde verilir ya da verilmez ve büyük ölçüde önemsizleşir. Blog yazarının sunduğu kimliğin gerçek mi yoksa kurmaca mı olduğunun pek bir önemi kalmaz. Himmer'in da belirttiği gibi, bu ayrım blogların kendilerine özgü yapısıyla konu dışı olur (Himmer). Sonuç olarak, yazar, adı ve ona yüklenen fonksiyonlar dışında sadece metni ile dolaşıma girer. Foucault'nun belirttiği gibi, bu durum edebiyat tarihinde önceden gerçekleşmiş bir durumdur ve bloglarda bu durumun bir anlamda tekrar ortaya çıkması söz konusudur. Bloglar basılı edebiyat türlerinin aksine yazar adının önemini ortadan kaldırır ve yazar kimliğini dönüştürür. Böylece Foucault'nun

bahsettiği özel ad sorunu yok olmuş ve yazarın değil metnin öne çıktığı bir tür oluşmaya başlamıştır.

Sonuç olarak, yazarın kişisel bilgileri ışığında metnin incelenmesi, yazarın metinlerine açıklama getirmesi, yazarın metinlerin birleştiği ve metinlere öncülük eden bir kişi konumunda olması gibi durumlar bloglar ile dönüşmeye başlamıştır. Foucault'nun şu belirlenimleri blog ile büyük ölçüde değişir:

Şu anda geleneksel olan modern edebiyat eleştirisi kimlik kanıtlama sorunlarıyla ilgili olmadığı zaman bile yazarı hemen hemen aynı şekilde tanımlamaktadır. Yazar eserde sadece belli olayların varlığını açıklamak için değil aynı zamanda bu olayların dönüşümlerini, çarpıklıklarını ve çeşitli değişimlerini açıklamak için bir dayanaktır (bu da biyografisi, kendi bireysel bakış açısını belirlemesi, sosyal konumunun analizi ve kendi temel tasarımının açığa çıkarmasıyla mümkün olur). (Foucault)

Bu kimlik dönüşümü blogların tür olarak gelişimi için önemlidir, çünkü bloglar yazara yeni bir alan yaratıp, onun tanımını değiştiren bir yapı olarak karşımıza çıkarlar. Bu yeni yazar kimliğinin de elbette yeni sınırları ve fonksiyonları olacaktır ki bu kaçınılmazdır. Fakat yine de blogların yazarları pek çok açıdan daha özgür bir hale getirdiği açıktır.

Yazarın metnini yazarken ne kadar özgür olduğu sorusu pek çok yönden tartışılabilir bir sorudur. Yazarken yazarı etkileyen, sınırlandıran, ya da ona yeni alanlar açan etmenler nelerdir? Barthes'ın "Yazı Nedir?" makalesindeki savı bu açıdan önemlidir:

Bir yazının seçimi, sonra da sorumluluğu bir Özgürlük belirtir, ama bu Özgürlüğün sınırları tarihin değişik anlarında hep aynı değildir. Yazar

yazısını zaman dışı bir tür yazınsal biçimler ambarından seçemez.

Belirli bir yazarın olası yazıları Tarih'in ve Geleneğin baskısı altında belirlenir: bir Yazı Tarihi vardır; ama bu tarih çiftlidir: genel tarihin yeni bir yazınsal dil sorunsalı önerdiği- ya da zorla benimsettiği- anda, yazı hala önceki kullanımlarının anılarıyla doludur, çünkü dil hiçbir zaman 'arı' değildir: sözcüklerin gizemli bir biçimde yeni anlamlar içinde de süren ikincil bir belleği vardır. (Barthes, "Yazı Nedir?" 23)

Belirli bir özgürlük alanında yazabilen yazarın basılı edebiyatta metni oluştururken teknik bakımlardan da sınırlandırıldığını ve özgürlük alanının bir kez daha kısıtlandığını görürüz. Basılı edebiyatta, yazar metni üzerinde yazarken ne kadar özgür olsa da yazarın metni bir kez yazıp metin basılı hale geldikten sonra onu değiştirmesi oldukça zordur. Elbette ikinci ve daha sonraki basımlarda yazar eklemeler ya da çıkarmalar yapabilir, fakat bu bloglardaki kadar kolay ve istenen zamanda yapılamaz. Bloglarda, yazar metnine istediği zaman ekleme ya da çıkarma yapma özgürlüğüne sahiptir. Aarseth'in sibermetinler için verdiği bu özellik aslında tam da bloglar için geçerlidir:

İstediği yerde okuyucunun bilgisi olmadan metne değişiklik veya eklemeler yapabilir ve metnin oluşumunu her zaman için tamamen anlayacak olan tek kişidir. Web metinlerinin ontolojisi, resim ontolojisine çok yakındır. Resimde de sanatçı aynı çalışmayı yıllar süren bir süreç içerisinde değiştirebilir ve düzeltebilir. Romanlarda baskıdan sonra yeniden gözden geçirmek çok yaygın değildir ve yapılacaksa çoğu durumda sadece bir kez yapılır. Fakat Web metinleri çok az çaba harcayarak gün içinde birçok kez değiştirilebilir. (Aarseth 81)

Böylelikle, blog yazarının metni üzerindeki hâkimiyeti daha artmış, istediği zaman metnini değiştirme özgürlüğünü kazanmıştır. Buna ek olarak metnin yapısı nedeniyle metnine bir son yaratmama imkânı da doğmuş olan bir yazardan bahsedilebilir. Blog yazarı, basılı edebiyat türlerinde olduğu gibi metnin minimum bir sayfa sayısında olması zorunluluğuna da tabi değildir. Öte yandan, görsel ve işitsel öğelerin de metne eklenmesi yazarın elinde olup, yazar artık görevi sadece yazmak olan insan olmaktan çıkar (87). Editör gibi mekanizmaların da olmaması nedeniyle bu görevi de üstlenen yazar metnini bütün yönleriyle kendi yaratır. Elbette bu durum bazı tartışmalara neden olur ve blog yazarı "Tasarımcı değilsiniz, yazar değilsiniz, editör değilsiniz" (Dibbell) gibi söylemlere maruz kalabilir. Oysa bloglar, metnin yapısının getirdiği olanaklarla, basılı edebiyattakine göre pek çok açıdan daha özgür şekilde metnini oluşturabilen bir yazar kimliğini mümkün kılar. Böylelikle, blog türü pek çok alanı bir araya getiren yazarlara olanak sağlar.

Dönüşen yazar kimliğinin bir başka olanağı da işbirliği olanağının bloglarla beraber yeni bir boyut kazanmasıdır. İşbirliği bloglarda, hipermetinlerle ortak olarak, iki şekilde gerçekleşir: yazarın okurla olan ilişkisinden doğan işbirliği ve yazarın diğer yazarlarla olan işbirliği. (Landow 136)

İşbirliğinin ilk unsuru yazarın ve okuyucunun rolleri karşılaştırıldığında ortaya çıkar çünkü aktif okuyucu, yaptığı seçimler sonucu okuduğu metnin özel bir versiyonunu oluşturmak üzere yazarla mecburen işbirliği yapar. İkinci unsur ise yazar başka yazarlara karşılaştırıldığında, yani şu an yazmakta olan yazar, 'sistemde' yer alan ve önceden yazmış fakat yazıları hala mevcut olan tüm yazarların sanal varlıklarıyla karşılaştırıldığında ortaya çıkar. (136)

Okurun metin üzerindeki etkisini önceki bölümde tartıştıımızdan burada sadece yazarın diğer yazarlarla yaptığı işbirliğini ele almak uygun olacaktır. Bloglarda yazarlar arası işbirliği farklı temeller üzerinden gerçekleşir. Kimi bloglarda birden çok yazarın ortak bir üretimini görürüz (ör. www.okuryatar.com). Bu bloglar pek çok farklı kesimden yazarı bir araya getirip onların değişik metinlerinin birleşiminden meydana gelir. Yazarlar elektronik posta yoluyla yazılarını bu bloglara iletebilir. Kimi bloglarda ise tek bir metnin beraberce oluşturulduğunu görürüz. Ortak öyküler, şiirler vs. yaratılabilir; herkesin bir cümle katmasıyla metinler oluşturulabilir. Kimi zamansa bir blog yazarının "misafir" yazarlara blogunda yer verdiğini ve böylelikle blog yazarı dışında başka bir yazarın da metnini aynı ortamda görürüz. Bu yazın şeklinin bazıları yazılı edebiyatta da uygulanabilmektedir, fakat bu durumla çok sık karşılaşmayız. Her ne kadar birden çok yazarın eserlerini ortak bir tema etrafında toplayan kitaplar olsa da bloglardaki yazarlar arası işbirliği çeşitli olanaklara daha açık bir yapıdadır. Blogların yapısı itibari ile böyle bir işbirliği kolaylıkla gerçekleşebilir.

Sonuç olarak, blog yazarının özellikleri incelendiğinde basılı edebiyat yazarından çok farklı bir kimlikle karşılaşırız. Bloglar ile yazma sınırları genişleyen yazar, metni üzerinde yeni olanaklar keşfetmiş, bu olanakları gerçeğe dönüştürebilmiştir. Bununla birlikte, yazar adı, yazar işlevi ve yazarlığın sadece bir kesime atfedilmesi blogların yapısı nedeniyle oldukça değişmiş, işbirliğine hem okurun da metne dahil edilmesiyle hem de başka yazarların ortak çalışmalarıyla olanak tanınmıştır. Böylece, blog kendine özgü, diğer türlerde görünmeyen, yeni bir yazar kimliği oluşturmuş ve bu yeni yazar kimliğinin altını hem teknik hem düşünsel temelleriyle doldurmuştur.

iii. Okur ile Yazar İlişkisinin Dönüşümü

Okur ve yazarın böylesi değişimi ikisi arasındaki ilişkiyi de köklü biçimde değiştirir. Bu değişim yazınsal anlamda olduğu gibi iletişim bakımından da geçerlidir. Metnin ikinci bir yazarı haline gelen okurun metin üzerinde söz sahibi olabilmesi, yazar-okur ilişkisinin değişiminde önemli bir rol oynamıştır. Öte yandan, basılı edebiyatta, yazarın herkesin kolaylıkla ulaşamayacağı, iletişime geçemeyeceği bir konumda olması ve okurun kitabı bitirdikten sonra yorum ve düşüncelerini yazara ulaştırabilecek herhangi bir yöntemi kolaylıkla bulamaması bloglar ile değişmiş ve yazara ulaşabilirlik kolaylaşmıştır.

Okurun metin üzerindeki hâkimiyet değişikliğini daha önce incelediğimizden bu bölümde daha çok okur ve yazar iletişimi üzerinde durulacaktır. Fakat yine de, blog okurunun metin üzerindeki gelişen hâkimiyetinin okur ile yazar ilişkisini dönüştürmesi göz ardı edilmemeli, okurun yorumlarının önemi unutulmamalıdır. Blog okuru basılı edebiyat okurundan oldukça ayrılarak metne anında yorum yapma seçeneğine sahip olduğundan okurun, yazarı etkileyip onun düşüncelerini değiştirebilme gücü vardır. Daha önce de bahsettiğimiz bu güç, okur ile yazar ilişkisini dönüştürerek, eskiden okurdan daha üst bir konumda sayılan yazarın gelenekleşmiş yerini sarsar ve okurun yazara meydan okumasına olanak tanır. Bolter'ın dijital metinler ile ilgili şu ifadesi bu anlamda oldukça doğrudur: "Bu nedenle bilgisayar, önceki teknolojilerde görünmeyen, 'sayfanın arkasında' kalan yazar ve okuyucu arasındaki çekişmeyi görünür kılmaktadır" (Bolter 168). Böylece, bloglar ile okur ile yazar ilişkisindeki hiyerarşi bir anlamda yıkılmış olur.

Basılı edebiyatta yazara ulaşma imkânı çok kısıtlı olan bir okurdan söz etmek mümkündür. Yazara yayınevi, editör gibi araçlarla ulaşmak istense bile bu süreç oldukça uzundur ve her zaman gerçeğe dönüşmez. Her ne kadar günümüzde bu

iletişim kimi sosyal ağlar (Facebook, Twitter, vb.) üzerinden kurulabilse de, bu yöntem oldukça kısıtlıdır, çünkü her yazarın böyle bir hesabı olmayabilir ya da yazar bu mecraları tercih etmeyebilir. Esasen, yazar zaten konumu ve yapısı nedeniyle okurdan ayrı ve ona uzaktır. Oysa bloglar sağladığı özelliklerle okura yazarla birebir iletişim içinde olma şansı verir. Okur, blog yazarına blogta belirtilen elektronik posta ya da yorum seçeneği ile kolayca ulaşır ve metin hakkındaki düşüncelerini ya da herhangi bir yorumunu dile getirebilir. Yazara soru sorabilir, görüşlerini bildirebilir, herhangi bir konuda tavsiye verebilir ya da ondan yardım isteyebilir. Elektronik posta yazara daha özel bir biçimde ulaşmayı sağlarken, bloglardaki yorum seçeneği metin üzerine düşüncelerin paylaşılacağı bir alan olarak belirlemiştir. Dolayısıyla okur, hem metne hem de yazara yönelik paylaşımlarını aktarabileceği ve bunları zaman kaybetmeden ulaştırabileceği bir alana sahiptir. Yazar da okurun sorularına cevap verebilir, yorumlarını göz önüne alabilir, okuruyla diyalog içine girebilir; okurun tepkisini anında ölçebilir ve buna göre metinlerini şekillendirebilir. Dolayısıyla, bloglarda yazar ve okur şimdiye kadar olandan çok daha etkili bir şekilde iletişim halindedirler. Bu iletişim hem yazar ile okuru hem de metni yeniden şekillendiren bir güce sahiptir.

Sonuç olarak, blogların okur-yazar ilişkisini dönüştürmedeki ilk rolü, okur ile yazarın metinde gerçekleşen hiyerarşik mesafesini kırmak şeklinde olur. Bu hiyerarşik yapının kırılması, okur ile yazar arasındaki ilişkinin önemli biçimde değişmesine yol açar. İkinci bir dönüşüm ise, okur ile yazar arasındaki iletişim ve etkileşim bakımından gerçekleşerek, okuru yazara kolaylıkla ulaşabilen ve düşüncelerini iletebilen bir duruma getirir. Yazar da okurunu daha yakından gözlemleyebilen, yorumları anında göz önüne alabilen bir hale gelir. Sonuçta bloglarla, okur-yazar ilişkisi, basılı edebiyat türlerinden önemli bir biçimde ayrılmış,

okura bu ilişkide güç kazandırılmıştır. Blog yazarına da, basılı edebiyat türlerinde mümkün olmayacak şekilde, okuruyla buluşma, onu tanıma, isteklerini anlama ve böylelikle metnini yeniden şekillendirme fırsatı sunulmuştur. Böylece, okur ile yazar etkileşimi blog ile yeniden şekillenmiş ve bu koşullar yeni yazınsal imkânların önünü açar hale gelmiştir.

iv. Metnin Dönüşümü

Blog türü okur ve yazar tanımlamalarını dönüştürdüğü gibi metin tanımını da büyük ölçüde değiştirir ve ona yeni anlamlar yükler. Aslında okur ve yazar tanımının değişimine yol açan da büyük anlamda metnin değişimidir. Değişen metin yapısı ile beraber okur ve yazar da değişmiştir. Metnin değişimi bu anlamda tür için oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu yeni metin yapısı kendi okurunu yaratmış ve yazara açtığı yeni yollar ile yazar kimliğinin de yeniden tanımlanmasına neden olmuştur. Blog türünün metni yeniden yapılandırması değişik boyutlarda olur. Bu özelliklerden bazıları diğer edebi türler için soyut bir düzeyde kalmış olmakla beraber bloglarda bu özellikler gerçek anlamıyla metinde yer bulur. Böylece, kimi edebiyat kuramlarının bloglar ile bir uygulama alanına sahip olabildiklerini görürüz. Jacques Derrida, Roland Barthes ve Gilles Deleuze gibi teorisyenlerin metin konusunda yaptıkları çalışmaların kimi özellikleri bloglar ile somut bir düzeye taşınmış gibidir. Bu özelliklere bakacak olursak, basılı edebiyat türlerinden ayrı yeni boyutlar kazanan blog metni temel olarak beş yönden türün oluşumuna katkıda bulunur. Bu yeni metin türünün başlıca özellikleri a) başlangıç ve sonun olmaması, b) tamamlanmamış bir metin yapısı, c) değişen içerikler, d) görsel, işitsel, vb. öğelerin kullanılması ve e) metinlerarasılık olarak sıralanabilir. Bu özellikler, basılı edebiyat için de kimi zaman geçerli olsa da bloglarda basılı edebiyattakinden çok farklı boyutlara ulaşır ve blogların bir tür olarak gelişebilmeleri için onlara yeni alanlar yaratır. Dolayısıyla,

blog metni çeşitli temeller (teknolojik, felsefi, vb) üzerinde gelişmiş, türün oluşumuna, gelişmesine ve özgünlüğüne katkıda bulunmuştur. Jacques Derrida'nın da ifade ettiği gibi, artık yeni bir metne ihtiyaç vardır: "Hiç şüphe yok ki kitabın ölümü, hiçbir şeyin değil, konuşmanın (tam konuşma denilen konuşmanın) ölümünün habercisidir (bir anlamda her zaman haberci olmuştur) ve yazı tarihinde, yazı olarak tarihte yeni bir değişimin habercisidir" (Derrida 8) ve bu metin blog ile sağlanabilir.

Basılı edebiyatta bir kitabın başlangıç ve bitiş noktası -metin ne kadar bunu değiştirmeye yönelik olsa bile- bellidir. Kitaplarda -xyz gibi bazı örnekler dışında- ilk sayfadan son sayfaya doğru giden bir metin yapısı söz konusudur. Bu iki uç arasında akan metin her ne kadar bu yapıya karşı çıkmaya çalışsa da bir başlangıç ve bitiş noktası çok genel bir anlamda tüm basılı edebiyat ürünleri için geçerlidir. Tabii ki bu duruma karşı argümanlar yaratılabilir ve metnin böyle doğrusal bir şekilde ilerleyemeyeceği söylenebilir. Bu argüman kısmi olarak doğrudur fakat basılı edebiyatın sınırları içinde ancak belirli bir noktaya kadar ulaşabilir. Bu sınırlar içinde oluşturulan metin kimi zamanlar bu doğrusallığın dışına çıksa da çoğunlukla içindedir ve başlangıç ve bitiş gibi iki kutbun ortasında kalır. Blog ise yapısı ve özellikleri nedeni ile bu sıkışmışlığa olanak tanımaz. Her bloğun ilk "post"u bellidir ve son yazılmış olan da ters kronolojik sıra özelliği nedeniyle blog sayfasının en üstünde görülür, fakat bu ilk metin ile son metin, Himmer'ın da iddia ettiği gibi, bloğa tek bir metin olarak bakıldığında başlangıç ve bitiş noktalarını oluşturmaz. Bağlantı seçeneği bu noktaların oluşmaması açısından en önemli etkidir. Bir bloğa başka bir blogdaki ya da web sitesindeki bir bağlantı ile ulaşılabilirdiğinden başlangıç noktası blogdaki ilk metin olmaktan uzaktır. Böylece, yazarın otoritesi dışında metne giriş noktaları oluşmuştur.

Bu giriş noktaları yazar tarafından değil, başkalarının yazarın ürettiği metinlerle bağlantısı tarafından belirlenir. Bir okuyucunun başka bir site aracılığıyla benim gönderime ulaşması, ancak o sitenin sahibinin (ya da yazarının) benim çalışmanın linkini vermesiyle mümkündür. Çoklu girdi noktaları sadece dinamik değil aynı zamanda asıl yazarın ve asıl metnin kontrolünün veya sınırlarının tamamen ötesindedir. (Himmer)

Böylelikle, birden çok giriş noktası olan bir metinden söz edilebilir. Bu yapı, Deleuze ve Guattari'nin *rhizome* (rizom, kökgövde) adını verdikleri metin çeşidini çağrıştırır. Bloglardaki başlangıç noktalarının çeşitliliği ve metin içinde birden çok bağlantı yoluyla şekillenebilirliği tıpkı rizomun birbiri ile bağlantılı noktaları (Deleuze ve Guattari 5) gibidir. Bağlantılar haricinde blog arşivi ya da arama motorunun varlığı ile başlangıç noktaları sürekli bir değişim içindedir. "Okuyucu belirli konular ya da terimler aramak, kategoriye, aya ya da güne göre taramak için (birçok blogta karşılaşılan) bir iç arama mekanizması kullanabilir. Tüm bu aramalar bloğun hikâyeyi anlatan "kısmı" sayesinde çok sayıda yola ya da diğer bloglara, makalelere veya genel sitelere yönlendirme yapar" (Himmer). Basılı edebiyatta da kimi zaman "içindekiler" kısmı bu yönelmelere izin verse de bu kısım her metinde bulunmaz ve bloglardaki gibi ayrıntılı bilgilere yer veremez. Sonuçta, bu arama mekanizmaları da metne birden çok başlangıç noktası imkânı sağlar. Dolayısıyla, basılı edebiyatta, yazarın kontrolü altında değişebilen başlangıç noktası, bloglarda yazarın ve metnin otoritesi dışına kayarak yeni bir şekil alır. Metnin birden çok başlangıç noktası vardır ve bu noktalar sürekli bir devinim içindedir. Sonuç olarak, Landow'un hipermetinler için iddiası bloglar için de geçerlidir: "Hiper-metin en az iki farklı başlangıç sunar. Birincisi bireysel *lexia* ile ilgilidir, ikincisi ise bunları somut bir metne dönüştürmekle ilgilidir" (Landow 111).

Blog metninin bitiş noktası da basılı edebiyattakinden oldukça farklıdır. Başlangıç noktalarının çeşitli olması gibi bitiş noktaları da kimi zaman çeşitlilik gösterebilir. Metin okurun seçimlerine bağlı olarak sonlandırılabilir. Örneğin, sadece bir "post"u okumak isteyen okur için metin orada bitmiştir. Ya da bir "post"taki herhangi bir bağlantı ile başka bir bloğa ya da web sitesine yönlendirilen okur için metin o başka yerlerde de bitebilir. Dolayısıyla, metnin bitiş noktası da başlangıç gibi oldukça açık bir alandadır ve basılı edebiyatta olduğu gibi sınırlandırılması oldukça güçtür. Öte yandan, blogda bir sondan bahsedilmesi mümkün değildir. Bunun nedeni, her zaman yeni bir metnin ilave edilmesi olasılığıdır. Bu metin yazar tarafından girilen yeni bir "post" olabileceği gibi, herhangi bir okurun yorumu ya da verdiği bir bağlantı da olabilir. Böylece, her açıdan genişleyebilen, bitmeyen bir metin oluşturulmuş olur. Himmer'in da ifade ettiği gibi, "Her bir gönderiyi ayrı bir birim olarak değerlendirmek yerine blogu tamamen bir proje olarak görürsek, formlar arasındaki fark açık hale gelir. Bir blog asla tamamlanmaz. Hourihan'ın bahsettiği gibi, her zaman eklenmesi olası olan ve ekleneceğine dair söz verildiği anlaşılan yeni bir gönderi vardır" (Himmer). Dolayısıyla, bloglarda sürekli olarak genişleyebilen bir metin yapısından söz edilebilir. Himmer'in belirttiği gibi "Oluşumları tanımlanmamış bir zaman dilimi süresince devam ettiğinden, bloglar hem okuyucuların hem de yazarların girdisiyle sürekli genişleyen metinler haline gelmektedir" (Himmer). Bu metin yapısı, blogları, basılı edebiyat türlerinden önemli bir şekilde ayırır ve başlangıç ve bitiş noktalarının çokluğu ve bitiş noktasının olmayışı blog metninin kendine özgü özelliklerindedir.

Bloglardaki sonu olmayan metin, doğal olarak tamamlanmamış bir metin olarak da yorumlanabilir. Bu tamamlanmamış metin Barthes'ın "Eserden Metne"

başlıklı makalesinde kullandığı *metin* kavramına oldukça yakındır. Barthes'a göre eser ile metin ayrımının bir boyutu metnin bitmemişliğidir.

Fark şudur: eser, varlığın bir parçasıdır, kitapların dünyasında (örneğin bir kütüphanede) bir yer işgal eder; metin ise yöntemsel bir alandır. Bu zıtlık (terimler için yeniden terim üretmeyerek) bize Lacan'ın 'gerçeklik' ve 'gerçek' ayrımını hatırlatabilir: birisi gösterilendir, diğeri ise sergilenendir. Aynı şekilde eser (kitapçılarda, kataloglarda, sınav programlarında) görülebilir. Metin ise bir sergi aşamasıdır ve bazı kurallara bağlıdır (ya da değildir). Eser elde tutulabilir, metin ise dildedir, yalnızca bir söylemin değişimlerinde yer alır (veya daha ziyade Metin tam da bu sebeple kendini metin olarak bilir). Metin eserin parçalara ayrılmış hali değildir; eser Metnin arkasında hayali bir kuyruktur veya *Metin sadece bir üretme faaliyeti sırasında tecrübe edilir*. Metin (örneğin bir kütüphane rafında) duramaz. Onun temel hareketi öteye geçmektir (özellikle bir eserin ya da birden fazla eserin ötesine geçer). (Barthes, "From Work to Text")

Blog metni de Barthes'ın metin kavramına oldukça benzer özellikler taşır, bitmişlikten uzakta ve daha çok bir süreç şeklinde ortaya çıkmış bir yapı şeklindedir.

Blog metninin başlangıç ve sonunun birden çok ya da belirsiz olması, bitmemişliği metnin merkezini olmamasına, başka bir deyişle metnin lineer yapısının bozulmasına neden olur. Derrida'nın *De la Grammatologie*'deki (*Gramatoloji*) şu ifadesi lineer yapının bozulmasıyla kitapların sonlanacağını vurgular: "Günümüzde dahi -edebi ya da teorik olsun- yeni yazılar, daha iyi ya da daha kötü şekilde, kendilerini kaplatmaya bir kitap şekline girerek izin verseler bile, doğrusal yazının sonu aslında kitabın sonudur" (Derrida 86). Dolayısıyla, kitaplar

lineer yapının bozulmasına olanak tanımaz. Basılı edebiyattaki bu lineer sistem okuru, metni ve yazarı belirli sınırlar içine hapseder. "Düşüncenin baskı teknolojisiyle ilişkili olan doğrusal alışkanlıkları çoğu zaman darlık, bağlamdan bağımsız olarak inceleme, zihinsel zayıflama ya da aksi halde tamamen fakirleşme gerektiren özel şekillerde düşünmemiz için bizi etkilemektedir" (Landow 132). Oysa bloglar bu lineer yapıyı bozarak merkez kaymalarına neden olur. Bu kaymalar metnin okura sağladığı bir olanak olarak görülebilir çünkü böylelikle okur ilgi alanlarına göre kendi merkezini seçebilir (Landow 58). Tek ve bütün bir metinden ziyade çeşitlilik (*multiplicity*)içeren bloglar bu yönleri ile de *rizom* yapısını hatırlatırlar. Bu çeşitlilik ve birden çok merkez oluşumu sayesinde metin belirli bir hiyerarşik yapının temsili haline gelmez, dolayısıyla okuru da bu yapı içine hapsedmemiş olur. Landow'un bütün hipermetin çeşitleri için belirttiği bu ifade bloglar için de geçerlidir: "Tüm hipermetin sistemleri bireysel okuyucunun kendi sorgulama ve tecrübe merkezini seçmesine izin vermektedir. Bu prensip, uygulamada okuyucunun hiçbir türden hiyerarşi düzenine hapsedilmediği anlamına gelmektedir" (Landow 58). Dolayısıyla, metnin sürekli değişme ihtimalinin olması metnin felsefi temellerinin de farklılaşmasına neden olmaktadır. Sonuç olarak, birden çok yazarı içinde barındırabilen blog, metnin sabitleşmesine engel olmaktadır. "Metin, artık yazarın 'yetkisinin' (yani niyetlerinin) merkezi etrafında dönmeyerek, merkezsiz hale gelmiştir. Bunun yerine birçok yazar, okuyucu, (sadece bireyler değil, aynı zamanda bireyler arasında yer alan çoklu kimlikler ve bilinç seviyeleri arasında) ve kültürler arasında parçalara ayrılmıştır" (Edwards 239). Oysa basılı edebiyat Derrida'nın da belirttiği yapısı sabitlik ve tümlük içindedir. "Her zaman doğal bir bütünselliğe işaret eden kitap fikri yazmanın mantığına son derece yabancısıdır" (Derrida 18). Dolayısıyla, bu bakımdan da "metin" merkezi ve sınırları olmayan bir yapıdadır.

Barthes'ın dediği gibi "merkezsiz, kapanışsız" (Barthes, From Work to Text) bir yapıdadır.

Öte yandan, çeşitlilik bloglar için sadece yapısal bir boyutta olmayıp, aynı zamanda içeriğe de yansımış bir haldedir. Barthes'ın *metin* için iddia ettiği, hiyerarşi içermeyen ve eski sınıflandırmalara tabi tutulamayacak yapı (Barthes, From Work to Text) blog metni için de geçerlidir. İlk bölümde bahsedilen içerik çeşitlenmesinin yanında başka özellikler de görülür. Basılı edebiyattaki gibi bir metnin yayımlanması için belirli sayfa sayısını sahip olması gerekliliğinin ortadan kalkması ile bloglarda kısa metinler ön plana çıkmaya başlar. "Bu bir cümle kadar kısa ya da paragraflar dolusu olabilir. Blogları çevrimiçi ortamda kendinden yaşıca büyük ana sayfalardan ayıran fark, tek bir sayfada çeşitli konularda birçok gönderinin bir araya gelmesidir" (Hourihan). Bu kısa metinler konu bakımından birbirinden çok farklı özelliklere sahip olabilir (bkz. karincalarbilmedenseverler.blogspot.com). Bunları basılı edebiyattaki türlerle ifade etmek oldukça zordur. Bloglarda, öykü, şiir, deneme vb. kategorilerin bazı özelliklerine sahip, bazılarına ise sahip olmayan, kimi zaman bu türlerin birden fazlasından özellikler taşıyan bir metin ile karşı karşıya kalırız. Kimi zaman bir şiirin arasına yorumlar şeklinde kısa bir metin yazılır (bkz. aylakk.blogspot.com, "Füruğ Ferruhzad"), kimi zaman hem anı hem deneme şeklinde (bkz. olaganustusiradan.blogspot.com, "ortaya dağınık.."), kimi zaman hem anı hem gezi yazısı şeklinde (bkz. nezlelikarga.blogspot.com, "başka bir şehrin sabahı") gibi blog metinleri ile karşılaşmak mümkündür. Böylelikle, blog içerik bakımından diğer türlerin hepsinden bir anlamda beslenen bir yapıda hem de onların ötesine geçerek içerik bakımından da kendi yeni çeşitlerini oluşturabilecek bir yapıdadır. Guattari ve Deleuze'nin "Bir kitabın amacı, yaşanmış olayları, tarihi hükümleri, kavramları, bireyleri, grupları, toplumsal oluşumları, her şeyi tek bir sayfa üzerinde bu türün

dışındaki bir düzleme yaymaktır" (Deleuze ve Guattari 7) olarak belirttikleri çeşitlilik bu anlamda bloglarda somut bir boyuta ulaşmıştır.

Blog metni basılı edebiyata göre metinlerarasılık özelliğine yapısından kaynaklı olarak en uygun türlerden biridir. Her metnin aslında bir "*iç metin*" olduğu iddiası bloglarda somut bir şekilde görülmektedir. Donna Haraway'in "Her metin başka bir metnin iç metnidir ve metinler arasındadır; bu da metnin kaynaklarıyla karıştırılmamalıdır. Bir eserin kaynaklarını ve üzerindeki etkileri araştırmak eserin kökenleri hakkındaki efsaneyi açığa çıkarmaktır" (aktaran Edwards 238) ifadesi bloglarda tam anlamıyla gerçekleşmiş, bağlantıların varlığı ve metinlerin hem blog yazarı hem de okurlar tarafından oluşturulması nedeniyle blog metni *metinler arası* bir alan haline gelmiştir. Paul N. Edwards, "Hyper Text and Hypertension: Post-Structuralist Critical Theory, Social Studies of Science and Software" (Hipermetin ve Hipertansiyon: Postyapısalcı Eleştiri, Yazılım ve Sosyal Bilimlerin Bilimi) başlıklı makalesinde bu metinler arası alanı şöyle ifade eder: "Bu anlamda, hiçbir yazar yalnız başına yazmaz; yazı temelinde sosyal ve etkileşimli bir kategoridir. Metinler arasındaki sınırlar en fazla belirgin değildir ve anlamlı oldukları ölçüde ve tüm metinlerin metinler arası alanda birer düğüm olduğu ölçüde öncelikle toplumsal işlevlere hizmet ederler" (Edwards 10). Bloglar yapıları nedeniyle tam da bu ifadeye uymaktadırlar. Birden çok yazara, ayrıca okurlara aynı metin üzerinde yazma olanağı tanıyan bloglar böylece metinlerarasılık kavramından ayrı düşünülemez.

Blog, metne kattığı bu özelliklerin yanı sıra basılı edebiyatın mümkün kılamayacağı görsel öğelere de yer verebilmesiyle bir kez daha onlardan ayrılır. Görsellik aslında basılı edebiyatın vazgeçilmez bir parçasıdır; çünkü yazı harflerin varlığıyla tam da "gösterme" ile ilişkilidir. Bolter'ın da ifade ettiği gibi "Okuryazarlık, dilin işitsel boyutunun yanında görsel boyutunun da olabileceğini,

birinin sözcüklerinin kaydedilip orada olmayanlara, belki de hayatta dahi olmayanlara, kayıt esnasında gösterilebileceğini fark etmektir" (Bolter 16). Dijital metinler de bütün yazılı metinler gibi bu anlamda görseldirler (18). Ancak, yazının bu görselliğine ek olarak görselliği fotoğraf, video gibi başka alanlarla da oluşturma özelliğine sahiptirler. Böylece, metin yazı dışında diğer görsel alanlarla da etkileşime girmiştir. Elbette basılı edebiyatta da illüstrasyon, harita, diyagram, şema, grafik (Landow 85) gibi görsel öğeler mevcuttur. Fakat blog türü, görselliği başka bir alana taşımış, kullanımını yaygınlaştırmış ve yazıda video gibi yeni olanaklara da yer açmıştır. Basılı edebiyat görsel öğelere çok fazla yer vermemiş, onlara olanak tanısa bile yazıyı her zaman daha üst bir konumda tutmuştur. Bolter bu durumu şöyle dile getirir:

Baskı çağındaki yazarlar görsel ya da duyuşsal öğeleri, bunları metnin içine dâhil ederek kontrol etmiştir. Sanatsal düzyazı ve şiir bunu metaforlar aracılığıyla yapmıştır; konudan konuya geçen yazı türü ise bunu somut olanı soyuttan daha ön plana çıkararak yapmıştır. Bu teknikler yazarların antik ve Orta Çağ yazarlarından alıp daha sonra geliştirdikleri tekniklerdir. Bir anlamda, Batı'da düz yazı tarihi görsel ve duyuşsal olanı kontrol etme amaçlı olan bir dizi strateji olarak algılanabilir. (Bolter 48)

Bloglarda ise basılı edebiyatın çok yer açmadığı görsel türlerin yazıyla birleşimi yeni bir metin yapısı oluşturmaktadır. Bu durum, sadece yazılı olanın değerli olduğu basılı edebiyatı, görsel olanın da değerli olduğu bir türe dönüştürür. Dolayısıyla, basılı edebiyattaki gibi bir hiyerarşi ortadan kalkmış olur (Landow 87). Görsel olanın yazı ile birleşimi yeni alt türlere de olanak sağlar. Video, kısa film, fotoğraf gibi öğelerle yazının birleşimi, bu öğelere dair metinler oluşturma ya da

yazının çağrıştırdığı görsel öğelere yer verme gibi şekillerde bloglarda yerini alır. Örneğin, adresi www.edebiyathaber.net olan blog formatlı site video-öykü adını verdiği ve izlenen videolara göre okurların öykü oluşturabileceği yeni bir uygulama yapmakta ve bu sayede yeni bir metin yapısı da ortaya çıkmaktadır. Fotoğraflar da bu yeni metin içinde önemli bir yere sahiptir. Aslında Barthes'ın da ifade ettiği gibi fotoğraf da zaten tek başına, izole bir yapıda değil metinle düşünülebilen bir alandır (Barthes, "Image, Music, Text" 16). Bloglar bu ilişkiyi basılı edebiyata göre çok daha net bir hale getirmiş ve farklı bir boyuta taşımıştır. Örneğin, *ilave-ten.blogspot.com* adlı blogda çeşitli giysi fotoğrafları, bazı yazarlardan alıntılarla ilişkilendirilmiş ve böylelikle yeni bir metin çeşidi ortaya çıkmıştır. Bu örnekler çoğaltılabilir. Öte yandan, elbette bu örnekte olduğu gibi basılı edebiyatta da bu tarz fotoğraf kullanımları yer alabilir, fakat blogların kullanım kolaylığı açısından ve metnin görsellik ile yazıyı bir bütün halinde sergilemesinden dolayı basılı edebiyattan ayrılırlar. Fotoğraf ve video kullanımının blog metinleri için ayrılmaz bir bütünlüğü söz konusudur. Blog metni metin içinde kullanılan görsel öğelerle bütün halinde, kimi zaman yazının çağrıştırdıklarıyla ilişkili, kimi zaman yazıdan önce gelen öğeler olarak ortaya çıkmış ve metin yazı ve bu görsel öğelerin kaynaşmasıyla meydana gelen, hem okunabilen, hem izlenebilen yeni bir oluşum içine girmiştir. Görsel öğelerin kullanımını blogların vazgeçilmez bir parçası halinde yerini almış ve blog metninin yeni yapısında önemli bir unsur olarak ortaya çıkmıştır.

Bloğun bir türün üç ana etmeni olan okur, yazar ve metni nasıl şekillendirdiği, onlara yeni anlamlar verip vermediği, olanaklarını genişletip genişletmediği ve tüm bu yönleriyle onları yeniden tanımlayıp tanımlamadığı şeklinde sorulan sorular bu çalışmanın esas konusu için elzemdir ve tartışmanın tüm yönleriyle ele alınması açısından da gereklidir. Bu nedenle, çalışmanın bu bölümünde incelediğim bu sorular

ve varmış olduğum sonuçlara bakıldığında bloğun diğer türlerden farklılaşmasının boyutları görülecektir. Bu bölümde çıkarılan temel sonuç, bloğun okur, yazar ve metin kavramlarını köklü biçimde değiştirdiğidir. Bu dönüşümde bu üç oluşumun değişimleri aslında ayrı ayrı olmamaktadır ve bu değişim bir bütünlük ve etkileşim içinde ele alınmalıdır. Blog okurunun, yazarının ya da metnin dönüşümü bir diğerini etkilemiş ve onun da dönüşümüne neden olmuştur. Bu bağlamda, bloğun getirdiği yeni teknolojik olanaklar, düşünsel bir yapıyla bütünleşmiş ve türün dönüştürücü özelliklerine olanak sağlamıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRÜN SOSYO-EKONOMİK BOYUTU

Blogların yeni bir metin, yazar ve okur yapısı sunması onlara basılı edebiyatın çok dışında bir üretim ve yayılım alanı sağlar. Bu türün belki de en önemli özelliği onun sosyal boyutudur. Blogları diğer türlerin maddi ve sosyal kısıtlamalarından çıkaran, kullanım alanını böylesi genişleterek neredeyse herkese ulaştıran, içerik bakımından daha özgür bir ortam sağlayan yapısı bu türün sosyal boyutunu oluşturur. Bu açıdan türün ortaya çıktığı sosyal koşulları da incelemek yerinde olacaktır. Öte yandan, basılı edebiyatın maddi yükümlülüklerinden, editör, yayınevi gibi sınırlandırıcı etmenlerden büyük ölçüde kurtulan bloglar, yapıları nedeniyle, metalaşmaya direnen bir tür olarak gelişmektedirler. Metalaşmaya direnen bu yeni tür, sansüre çok fazla olanak vermeme, büyük bir kesime ulaşabilme, kendi "kamusal alan"ını yaratabilme gibi özelliklere de sahiptir. Bütün bu özellikler blogların daha demokratik bir tür olup olmadığı sorusunu da tartışmaya değer kılar. Bu bölümde üç ana eksenle ilerlenerek blogların ortaya çıktığı sosyal koşullar, türün daha demokratik olup olmadığı ve son olarak türün ekonomik yönü incelenecektir.

i.Sosyal Öğeler

Tür çalışmalarında önemli bir alan, türün ortaya çıktığı sosyal koşulları incelemektir. Hatta Karlyn Kohrs Campbell ve Kathleen Hall Jamieson'un "Form and Genre in Rhetorical Criticism: An Introduction" (Retorik Eleştiride Biçim ve Tür: Giriş) başlıklı makalelerinde belirtildiği gibi tür çalışması sadece bu yönüyle de önemlidir: "Tür çalışması bir tür sınıflandırmaya izin verdiği için değil, konuşma sanatında diğer perspektiflerin üzerinde durmadığı bazı sosyal ve tarihi yönlerin

üzerinde durduğu için değerlidir" (Campbell ve Jamieson). Dolayısıyla, tür çalışmasının sosyal boyutu türün doğru bir şekilde kavranılması açısından gereklidir. Carolyn R. Miller ve Dawn Shepherd'ın "Blogging as Social Action: A Genre Analysis of the Weblog" (Sosyal Bir Eylem Olarak Blog: Bloğun Türsel Analizi) makalesinde ifade ettiği gibi "Türü, *kairos* ya da toplumsal olarak algılanan mekân-zaman ile bağlantılı olarak görmeliyiz" (Miller). Oxford sözlüğe göre "Bir karar ya da eylem için elverişli an" (Oxford Dictionaries) anlamına gelen *kairos* blogları bir tür olarak nitelendirmek için incelenmesi gereken bir özelliktir. Bu nedenle, blogları da ortaya çıktıkları zaman ve toplumsal koşullar ile beraber incelemek gerekliliği doğar. Daniel Just'ın "The Modern Novel from a Sociological Perspective: Towards a Strategic Use of the Notion of Genres" (Sosyolojik Bir Perspektiften Modern Roman: Tür Nosyonunun Stratejik Kullanımına Doğru) makalesinde belirttiği gibi "Türlerin bir hikâyesi yoktur fakat hikâyelerin kendisidirler. Gelişirler ve diğer türlerle ve sosyal çevreleriyle etkileşim kurarlar" (Just 379). Bloglar da belirli toplumsal koşullarda ortaya çıkıp zamanla değişim geçirmişlerdir.

Bloglar 1990'lı yılların sonunda Amerika'da ortaya çıkmışlardır. Bu zaman dilimi her zaman dilimi gibi belirli özellikleri taşımakta, değişen bazı belirli öğeleri içermektedir. Miller ve Shepherd'a göre 1990'lı yıllardaki değişimler blogların şekillenmesi açısından önem taşımaktadır.

Blog, söylem ve *kairos* arasındaki dinamik ve uyarlanabilir ilişkiden doğan evrimsel bir ürüne ve bir tür olarak bloğun konuşma sanatı niteliklerini anlamak istiyorsak, kültürel bir aralık olarak blogların ortaya çıktığı 1990'ların sonunu incelememiz gerekir. Bu kültürel bağlam, hâlihazırda var olan türler üzerinde çalışan evrimci güçlere, yenilik için gerekli mevcut fırsatlara, mevcut toplumsal rollere ve

ilişkilere ve toplumsal eylem ihtimallerine ışık tutacaktır. Çünkü 1990'da başlayan 10 yıl, diğer on yıllar gibi küresel ölçekte karmaşıktır ve kapsamlı bir özete izin vermemektedir. Bu nedenle biz de etkileyici web blog çalışmaları hakkındaki sorularımıza cevap bulmamıza yardım edecek ve göze çarpan birkaç konuya yoğunlaşacağız. (Miller ve Shepherd, Blogging as Social Action: A Genre Analysis of the Weblog)

Peki, 1990'ların kendisine özgü koşulları nelerdir? Miller ve Shepherd değişen ilk durumu, özel yaşamın artık kamuya sunulduğu bir alan haline gelmesi, dolayısıyla bu ikisinin iç içe geçmiş bir yapıda olması şeklinde açıklar. "Bloğun ortaya çıktığı kültürel dönem kamu ve özel arasındaki sınırı ve aracılı ve aracısız tecrübe arasındaki ilişkiyi değiştiren bir *kairostur*" (Miller ve Shepherd, Blogging as Social Action: A Genre Analysis of the Weblog). Bu durum televizyon programlarından siyasi alana kadar yayılmış bir haldedir. Miller ve Shepherd'ın Clay Calvert'in tanımını kullanarak "*mediated voyeurism*" (aracılı röntgencilik) dediği bu yeni akım başkalarının hayatlarını artık internet yoluyla da gözleyen, gözlemek isteyen bir toplum için kullanılır. Clay Calvert ise *Voyeur Nation: Media, Privacy, and Peering in Modern Culture* (Röntgen Ulusu: Medya, Özel Hayat ve Modern Hayatta Dikizleme) başlıklı kitabında bu akımın özelliklerini şöyle sıralar: "Anlaşılan, başkalarının resimlerinin ve onlar hakkındaki bilgilerin tüketilmesi hayatları su yüzüne çıkarmıştır ve korumasız hale getirmiştir. Fakat bu çoğu zaman kitle iletişim araçları ve internet vasıtasıyla gerçekleşmiştir ve eğlence amaçlı olmamıştır" (Calvert 2). Bu gözetleyicilik internette çeşitli kanallar yoluyla ve bloglarda da özel hayata dair bilgilerin önemli ölçüde paylaşılması ve böylece hiç tanınmayan insanlara sunulmasıyla oluşur. "Elbette belgelediğimiz eğilimlerin en belirleyici ortamı internettir. İnsanlar kişisel web sayfalarında ve mesaj panolarında,

sohbet odalarında, liste hizmetlerinde, özellikle de bloglarda emsali görülmemiş oranlarda kişisel bilgilerini yabancı insanlarla hatta bu yabancıların milyonlarcasıyla paylaşmaktadır" (Miller ve Shepherd, Blogging as Social Action: A Genre Analysis of the Weblog). Böylece, internet sıradan insanı ve sıradan yaşamları sıradanlıklarından çıkarmış, onları yabancıların gözleri önüne sunmuş ve böylece bir çeşit gözetleyicilik oluşturmuştur. Blogların da ilk ortaya çıktıklarında yazarlarının özel yaşamlarından kesitler sunması ve fotoğraf, video gibi öğelerle bunu desteklemesi, blogların ortaya çıktığı zamanın özelliklerinden etkilendiği şeklinde yorumlanabilir. Öte yandan, günümüzde bu durum bir anlamda değişmiş, bloglar her türlü yazın alanına olanak tanıyan, özel hayattan hiç bahsedilmeyen örneklerin de oldukça çok olduğu bir tür haline gelmiştir. Dolayısıyla, bu anlamda bir sabitlik kalmamış ama yine de kamusal alan ve özel alanın iç içe geçmişliğini korumuştur.

Blogların ortaya çıktığı zaman ve konum bir başka özelliği de barındırır: liberalizm. Julie Rak "The Digital Queer: Weblogs and Internet Identity" (Dijital Queer: Bloglar ve İnternet Kimliği) makalesinde bu durumu şöyle ifade eder:

Blogların ortak kullanımı ve blog yazarlığının materyalliğinin özelleştirilmesi her ne kadar artsa da ve blog tutmanın kendisi her ne kadar değişse de, çoğu blog retorikleri hala erken internet kültürünün bir parçası olan liberalizmin bir versiyonuna bağlı kalmaktadır. Bu liberalizmde, özellikle de kurumsal girişimlerin bilgi akışını kontrol etmesinin dışındaki durumlarda ifade özgürlüğü önemlidir. (Rak 172)

Düşünce özgürlüğü bloglar için oldukça önemli ve uygulanabilir bir kavramdır. Öte yandan, Rak liberalizmin vurguladığı birey kavramını da bloglarla ilişkilendirir ve blog yazarı kimliğinin en önemli özelliği olarak görür. "Bu, tartışılabilir bir şekilde blog yazarlığının en önemli yönüdür çünkü bireyselcilikteki

inamış ve bireyler için ifade özgürlüğü, blog yazarlarının çoğunluğunu oluşturan Amerikalılar için çok önemlidir" (172). Rak'ın bu argümanına, blogların işbirliğine açık olması ve zaten okuru da yazar haline getiren yapısıyla aslında bireyselliği bir anlamda yıkan bir tür olarak görülmesi gerektiği şeklinde karşı çıkılabilir. Diğer taraftan, bu özgürlük alanı yeni oluşumlara açık olmasıyla dikkate değerdir.

1990'ların bir diğer özelliği ise ana akım edebiyata karşı yeni oluşumların gözlenmesidir. Bu yıllar yazarın "kendi düzenleyen, kendi finanse eden ve kendi yayınlayan" (Zobel 5) fanzinlerin giderek arttığı ve yayıldığı yıllardır. İşbirliği ile oluşturulan, ücretsiz dağıtımı yapılabilen, içinde pek çok türe yer verebilen bu amatör oluşumların bloglar ile bazı ortak temelleri olduğu açıktır.

Sonuç olarak, her ne kadar blogların, bu iki temel dışında pek çok toplumsal koşuldaki etkilendiği açık olsa da, bu çalışmanın sınırları açısından hepsini incelemek mümkün olmayacaktır. Bu noktada önemli olan Orlikowski ve Yates'in "Türler belirli toplumsal koşullarla şekillenirler" (Orlikowski ve Yates 305) ifadesinin geçerliğini unutmamaktır. Bu belirli toplumsal koşulları da Miller ve Shepherd şöyle özetler:

Blog, konunun uygun zamanda yapılandırılması yani *kairos* hakkında bir şey ortaya çıkarır. Bu *kairos* (uygun zaman) bizim tanımımıza göre aracılı bir röntgencilik, oldukça dağılmış ama durmak bilmeyen bir ünlü, kamu ve özel arasındaki yerleştirilmemiş engeller ve bu zorlukları sermayenin ötesine ve ortaklıkları kişilere yayan yeni teknoloji için uygun olan zamandır. (Miller ve Shepherd, Blogging as Social Action: A Genre Analysis of the Weblog)

ii. Bloglar Daha Demokratik Bir Tür mü?

İnternet türlerinin basılı edebiyata göre daha demokratik türler olduğu iddiası bloglar için de geçerlidir. Demokrasinin tartışılabilir anlamları olmasına karşın, blogların daha demokratik bir tür olup olmadıkları bu çalışmada üç ana soru üzerinden yürütülecektir. Blogların demokrasi için oldukça önemli olan kamusal alanı yaratabilme potansiyeli nedir? Basılı edebiyatın bir gerçeği olan sansür bloglarda ne ölçüde uygulanmaktadır? Blogların eşit imkânlar sunma konusunda tutumları nedir? Bu üç önemli soru blogların demokratik bir tür olup olmadığı sorusuna cevap bulabilmek için incelenmelidir.

Blogların herkesin eşit olduğu bir kamusal alan yaratması, editör, yayınevi, vb. denetim mekanizmalarının olmayışı ile sansürün yok edilmesi, edebiyatı belirli bir kesimin elinden alıp neredeyse herkesin ulaşacağı bir alana yayması ve yazmak isteyen herkese bu imkânı basılı edebiyata göre çok daha kolay imkânlarla vermesi türün daha demokratik olarak görülmesinde etkindir. Mark Poster "Cyberdemocracy: The Internet and the Public Sphere" (Siber demokrasi: İnternet ve Kamusal Alan) başlıklı makalesinde kamusal alanın demokrasi için önemini şöyle belirtir: "Kamusal alan konusu, demokrasinin yeniden kavramlaştırılmasıyla doğrudan ilişkilidir" (Poster 259) ve bu kamusal alanın günümüzde kaybolduğunu ekler:

Günümüzde toplumsal ilişkiler temel seviyede etkileşimli bir uygulamadan yoksun gözükmektedirler. Bu uygulama geçmişte politikayı demokratikleştirme matrisiydi: agora, New England belediye binası, köy kilisesi, kahve evi, bar, şehir meydanı, uygun bir ahır, toplantı salonu, park, bir fabrikanın yemek salonu hatta sokak köşesi gibi yerlerin çoğu hala vardır fakat artık siyasi tartışmalar ve eylemler için organizasyon merkezleri değildir. (259)

Kamusal alanın demokrasi için en büyük önemi ortak bir tartışma, düşünme alanı yaratmak ve bu alana herkesin eşit derecede katılmasını sağlamaktır. Peki, bloglar diğer edebiyat türlerinden farklı olarak bu alanı yaratabilir mi ya da nasıl yaratır? Blogların herkesin düşüncelerini paylaşabileceği bir ortam yaratması yorum seçeneği ile mümkün kılınır. Yorum seçeneği sayesinde tüm okurlar, başka blog yazarları ve blogun asıl yazarının eşit bir şekilde düşüncelerini paylaşıp, tartışabilecekleri bir alan yaratılır. Böyle bir alanı basılı edebiyatta oluşturmak neredeyse imkânsızken bloglarda kolaylıkla oluşan bu alan, metin üzerinde herkesin yorum yapabileceği ve bir anlamda eleştirilenlerin üstünlüğünü de yok eden bir yapıdadır. Yorum seçeneğine ek olarak, bir blogta verilebilen diğer blogların bağlantıları ve blogu takip edenlerin listesi ile bir çeşit iletişim ortamı yaratılmış olur ve bu alan da pek çok farklı insanı bir blog üzerinde bir araya getirir. Bu birliktelik ile gerek yorum seçeneği gerek elektronik posta yoluyla olsun ortak bir düşünme alanı yaratılır. Dolayısıyla, blog farklı kesimlerdeki insanları ortak bir alanda buluşturur. Bu herkese açık tartışma ortamı blogları daha demokratik bir tür haline getirmede önemli bir etkidir. Derek Powazek'in iddia ettiği gibi bloglar bu tartışma ortamını herkese sunarlar: "Bloglar çoğu zaman eylem halinde olan doğrudan demokrasi olarak algılanırlar çünkü yazılımı kullanmayı bilen herhangi birinin bir görüşü ifade etmesine ve başkalarıyla tartışmasına izin verirler" (Powazek 2). Böylece, blog herkese eşit olanaklar sunan kendine özgü kamusal alanını yaratmış olur ve değişik kesimden insanları, farklı düşünceleri aynı ortamda buluşturarak onlara metin ya da farklı bir konu üzerinde tartışma olanağı yaratır.

Blogların daha demokratik bir tür olarak görülmelerinde ikinci bir etken, basılı edebiyatta önemli rol oynayan editör, yayınevi gibi seçici mekanizmaların bloglarda ortadan kalkması ve buna bağlı sebeplerle sansür ve kısıtlama mekanizmasının da

gücünü kaybetmesidir. Bloglar Paul Bausch'un dile getirdiği gibi geleneksel yayım yollarını yok ederler.

Bu nedenle blog yazarlığı birçok blog yazarı tarafından profesyonel yayıncılığın dışında yer alan gayri resmi bir çıkış yeridir. Yazar, aracı, editör, yayıncı, dağıtımçı ve satıcı arasındaki geleneksel yayınlama dairesini atlatmak için tasarlanmıştır.

Mevcut blog oluşturma rehberlerinde, blog yazarları kendilerini bir okuyucu kitlesine sahip olmak isteyen, bir topluluğun bir parçası olmak isteyen ve okuyucu kitlesi yaratmak için anonimlikten ve mahremiyetten bazı yönlerden vazgeçebilecek yazarlar olarak görmeleri için teşvik edilmektedir. (aktaran Rak 175)

Editör ve yayınevi gibi öğelerin bloglarda yer almaması ile demokratikleşme iki aşamada görülür. İlk olarak, yazar yazdığını belirli bir kesime onaylatmak durumunda olmadığından basılı edebiyattakine göre oldukça özgür bir konumdadır.

Blog yazarı metnini oluştururken metnin bir engele takılıp takılmayacağını düşünmeden, yayımlanması için belirli koşulları sağlaması gerekmeden metnini bloğunda paylaşacağından emindir. Böylelikle, oto- sansür durumu yaşamayan blog yazarı diğer türlere göre daha özgür bir alan kazanmış olur. Himmer'in dile getirdiği gibi istediğini, istediği gibi yazan bir yazar karşımıza çıkar. "Bloglar arasında ne kadar farklılık olursa olsun, temelde belirli bireysel amaçlar yatmaktadır: editör, yayınevi, yazarlar arasında ortaklık ve herhangi bir formda 'yayımlama' engeli olmadan blog yazarları tam olarak ne istiyorlarsa, tercih ettikleri şekilde yazabilmektedir" (Himmer). Böylece, sansürün ilk kısmı, yani oto-sansür, büyük ölçüde engellenmiş olur. Öte yandan, editör ve yayınevi yokluğu ile onlardan gelebilecek herhangi bir kısıtlamanın varlığından da söz edilemez. Böylece, Blood'ın da belirttiği gibi bloglarda herhangi bir içerik, hiçbir kısıtlamaya tabi tutulmadan ya da çok az kısıtlamayla yayımlanabilir.

Blog yazarının kendisi gönderilen içeriğin şekline sınırlama koymaz.

Herhangi bir tarayıcıdan ulaşılabilen web ara yüzü, blog yazarının yazı yazabileceği boş bir kutucuktan meydana gelmektedir. Yazar burada ne isterse paylaşabilir. Bu aklından geçen bir düşünce, genişletilmiş bir yazı ya da bir çocukluk hatırası olabilir. Blog yazarı sadece bir tıkla istediğini web sitesine koyar, uygun bir yerde arşivler ve blog sayfası ona doldurması için yeni boş bir kutucuk sunar. (Blood)

Böylece, istediği içeriği blogunda kolaylıkla yayınlayabilen yazar için ilk aşamadaki sansür ortadan kalkmıştır. Böylelikle, oto-sansür ve editör, yayınevi kısıtlamalarından bağımsız kalan blog için tek tehlike olarak yayınlanma sonrası sansür kalır. John Keane *The Media and Democracy* (Medya ve Demokrasi) kitabında bu sansürü şöyle ifade eder: "*Yayın sonrası sansür* materyalin ilk yayınlanma tarihinden dağıtılmasına kadarki sürede yapılır. Bu, sivil toplumda hâlihazırda var olan materyale karşı yapılan bir yasal işlemi kapsayabilir. Normalde kitapların ya da görsel materyallerin yasaklanması, kırılması, yakılması, yeniden sınıflandırılması veya el konulmasıyla sonuçlanır" (Keane 96). Kitap toplama, yakma, vb. yasaklamaların bloglara uygulanamayacağı açıktır. Fakat bloglara erişimin engellenmesi, blogların kapatılması, vb. uygulamalar söz konusu olabilir. Blogların denetim altında tutulmalarının oldukça zor olması kimi yönetimleri huzursuz etmektedir ve bazı devletler blogların içeriklerinin denetlenememesinden duydukları endişe ile blogları kapatmış ya da kapatmaya kalkışmıştır. 2011 yılında Türkiye'de de bloglar erişime kapatılmış, fakat aynı yıl yeniden açılmıştır. Çin de bu sansürü uygulayan devletler arasındadır. "Hükümet blogların birdenbire popüler olmasından endişeli gözükmektedir. Bunun nedeni Berkeley'deki Çin İnternet Projesi Müdürü Xiao Qiang'ın açıkladığına göre daha çok şudur: "çevrimiçi bilgi hacmi

sürekli artmaktadır ve hükümetin bu konuda yapabileceği hiçbir şey yoktur. İlan tahtalarını izleyebilirsiniz ama yüz binlerce blog sahibini kontrol etmek çok zordur" (Landow 323). Her ne kadar, bu tür sansür uygulamaları olsa da bu uygulamalar büyük tepki almış ve genelde kısa süreli olmuşlardır. Buna ilaveten, blog erişiminin engellendiği durumlarda bu engelleri aşmak için çeşitli yollar bulunmuştur. Dolayısıyla, günümüzde internet ne kadar yasaklanırsa yasaklansın bir şekilde erişilebilen bir yapı halinde olduğundan bloglar da bu tür sansür uygulamalarına direnmektedir.

Sonuçta, düşünce ve ifade özgürlüğünün kısıtlanması olarak adlandırılabilen sansürün bloglara uygulanması denetleyici mekanizmaların zayıflığı nedeniyle oldukça güçtür. Blog yazarı istediği konuda istediği gibi yazma özgürlüğüne ve yazılarını basılı edebiyat türlerine göre oldukça kolay bir şekilde yayınlama imkânına sahiptir. Bloglar bu özellikleri ve herkesin yazar olma potansiyeli nedeniyle daha demokratik bir tür olarak yorumlanır.

Yazarlığın basılı edebiyatta sınırlı bir alana sıkışıp kalmasından daha önce bahsetmiştik. Bloglar ise yazarlık fırsatını yazar olmak isteyen ve internete erişim imkânı olan herkese tanımakta, böylelikle eşitleyici bir yapı sergilemektedir. Blogların ücretsiz olması bu eşitleyici yapıda çok önemli bir yere sahiptir. Öte yandan günümüzde herkesin internet erişimi olmadığı doğrudur ve teknolojiye ulaşımdaki bu engeller cinsiyet, coğrafya, sınıf gibi değişik etmenlere göre şekillenir. (Himmer). Fakat yine de Chris Atton'ın *Alternative Media* kitabında iddia ettiği gibi internet erişiminin çok büyük ölçüde "beyaz orta sınıf"a (Atton 73)ait olma durumu giderek değişmektedir. Günümüzde internet kullanımı oldukça yaygınlaşmış ve üst ekonomik düzeydeki kişilere ait olmaktan çıkmıştır. Blog erişiminin kolaylığına karşı başka bir argüman da kâğıt ve kaleme ulaşabilmenin internet teknolojisine

ulaşmaktan çok daha kolay olduğu yönündedir (Sorapure 19). Bu iddia ne kadar doğru görünse de aslında fazlasıyla tek taraflıdır, çünkü kalem ve kâğıda ulaşmak internete ulaşmaktan çok daha kolay olsa da yazılan metnin yayılması ve bilinmesi ilk durumda oldukça zordur, fakat bloglar metnin değişik kitlelere ulaşımı açısından dikkate değer bir potansiyele sahiptir. Basılı edebiyatta, kitap basımı yazarı ve özellikle yayıncıyı önemli bir maddi yükümlülük altına sokar. Oysa bloglarda yazarın metnini yayınlaması için ekstra bir ücret talebi yoktur.

iii. Türün Ekonomik Boyutu

Blogların ekonomik yönünün türün belirlenmesi açısından incelenmesi bir çeşit zorunluluktur. Ekonomik yön denilince birden çok özellik akla gelir. Bu özellikler üretim maliyeti, pazar, satın alım, vb. şeklinde sıralanabilir. Blogların üretim maliyetlerine baktığımızda, pek çok ek maliyet de (bilgisayar, internet ulaşımı, elektrik) göz önünde tutulur ve "basitçe" kâğıt ve kalem kullanmanın daha ekonomik olduğu söylenebilir. Oysa Bolter'in şu ifadesi bu noktada dikkate değerdir:

Bilgisayar bir kalemden daha karmaşık ve nazik yapıda bir cihaz olmasına rağmen, insanlar eski yazma yöntemlerine dönerek teknolojiden vazgeçememişlerdir. Bugün üretilen kalem ve kâğıtlar da daha karmaşık bir üretim sürecinden geçmektedir. Elektrik, endüstriyel organizasyon ve ulaşım ve dağıtım şebekeleri olmadan, bu basit yazma malzemelerine yeterli sayıda sahip olmak mümkün olmamıştır. (Bolter 17)

Bu nedenle, blogun üretim maliyetini diğer gereçleriyle kıyaslamak pek anlamlı olmayacaktır. Öte yandan bloglarda ekonomik yön basılı edebiyattan önemli bir şekilde ayrılır: blog yayınlamak ücretsizdir. Bu ve diğer önemli etkenler nedeniyle bloglar metalaşmaya direnen bir tür olarak görülebilir. Her ne kadar

Moretti'nin "The Slaughterhouse of Literature" (Edebiyat Kırım) makalesinde belirttiği "Bu nedenle, piyasa saygın olanı seçer. Piyasa, okul dışında saygın olanın seçildiği bir yerdir. Okuyucular A'yı okur ve onu yaşatırlar, daha da iyisi A'yı satın alırlar ve böylece başka bir eser üretilene kadar onun basımda kalması için yayınevini ikna ederler" (Moretti, "The Slaughterhouse of Literature" 210) ifadesi doğru olsa da blogların alınıp satılamaması bu iddiayı da anlamsız kılabilir, fakat tabii ki zaman bloglarda okunma ve okunmama durumuna göre türsel bir elenme olup olmayacağını gösterecektir.

Bloğun metalaşma karşıtı yapısı telif hakkı ve özgünlük gibi problemleri beraberinde getirecektir. Bloğun ekonomik boyutu bu iki açıdan -metalaşma ve telif hakkı- ele alınmalıdır. Blog türünün yaygınlaşmasını sağlayan en önemli özellik, blog yazma, yayınlama ve okumanın ücretsiz olmasıdır. Kitap okumak her koşulda birileri için (kütüphaneler, ödünç alımlar dışında) belirli bir ücret karşılığında olmuştur. Matbaa kültürü sonrasında üst ve orta kesimlerin kitaplara erişimi genellikle mümkün olabilmişken alt kesimlerin erişimi sınırlı kalmıştır. Yine de, Ian Watt'ın *The Rise of the Novel*'da ifade ettiği gibi, düşük gelirli okurlara yönelik kitaplar da yayımlanmıştır: "Kitap alanlar arasında ekonomisi düşük sınırlarda olanlar için elbette daha ucuz basılı eğlence formları, yarım ya da bir sentlik baladlar ve şövalyelerin kısaltılmış aşk hikâyelerini anlatan kitapçıklar vardı" (Watt 42). Oysa blog okumak ücretsizdir ve internete erişimi olan her okura okuma imkânı yaratır. Blog yazmak için de internet erişimi yeterlidir ve blog açmak için herhangi bir ücret ödemek söz konusu değildir; yani blog yazmak ve yayınlamak ücretsizdir. Elbette bilgisayar ve internet erişimi çoğu zaman ücretsiz değildir, fakat daha önce de belirtildiği gibi günümüzde çoğu yerde ulaşılabilir bir haldedir. Blog bu yönü ile basılı edebiyattan önemli ölçüde ayrılır. Basılı edebiyatta, herhangi bir kitap

yayınlamak isteyen bir kişinin, yayıncı bulamıyorsa, belirli miktarda harcama yapması ve kitabının satmaması halinde bu harcamayı gözden çıkarması gerekmektedir. Kitap basımı için gerekli masrafların -yayıncı, editör, çoğaltma, vb. hiçbirini bloglar için geçerli değildir. Bolter'ın da ifade ettiği gibi "Kitap basmak önemli ölçüde sermaye ve çaba gerektirir ve bu yatırımı koruma ihtiyacı fikri mülkiyet kavramlarına katkıda bulunur" (Bolter 141). Bunun yanı sıra blog okumanın da ücretsiz oluşuyla, okur herhangi bir satın alma işlemi yapmaz. Blog yazımının ve blog okumanın ücretsiz oluşu yazar ve okur için özgürleştirici olduğu kadar, metnin de basılı edebiyatta olanın aksine metalaşmasının bir yanı sıra önüne geçer. Oysa basılı edebiyat metalaşmadan kaçamaz ve metni ürün haline getirir. Anne Jamison "Collaboration v. Imitation: Authorship and the Law" ("İşbirliği Karşısında Taklit: Yazarlık ve Yasa") başlıklı makalesinde bu durumu şöyle dile getirir:

Sanat ve bilginin sonucu olan metalaştırma tartışmaya açık bir şekilde edebi ve fikri mülkiyetin diğer tüm maddi mülkiyet türleriyle birleşmesinden meydana gelmektedir. Bu yüzden, hem bireysel bir isteğin açığa vurumu olarak Hegelyan bir mülkiyet idealinin (daha fazla serbest eylem için özel koşullar yaratan "kişiliğin somutlaşması") hem de Lockçu bakış açısından bireysel kontrol ve mülkiyet sahipliğinin kapsamına girmektedir. (Jamison)

Oysa bilgisayar ve internet dışında ücret gerektirmeyen, kitap gibi bir ürün olarak satılamayan, belli bir ücret değeri olmayan blog doğal olarak metalaşmaya karşı durur.

Metalaşmaya karşı ikinci bir engel blogun metin yapısından kaynaklanır. Blog metninin diğer türlerden ayrı bitmeyen, tamamlanmamış bir yapıda olduğunu

belirtmiştik. Bu tamamlanmamışlık bloğun bir metaya dönüşmesinin önünde önemli bir engeldir. Himmer'ın da belirttiği gibi bloglarda bitmişlikten söz edilemez.: "Her zaman daha fazlası gerekir. Herhangi bir parça metalaştırılmak üzere bağlamdan çıkartılır ya da ister istemez açığa çıkar ve önceki parçaların bağlantıları ve diğer siteler, ya da önceki gönderilerde yer alan veya bir sonrakinde gösterilmesi gereken yazar ya da konu hakkındaki bilgilere yapılan atıflar yoluyla, ısrarcı bir şekilde kendi eksikliğine işaret eder" (Himmer). Tamamlanmamış bir yapısı olan bir metnin piyasada bir ürün haline gelebilmesi oldukça zordur. "Belirli bir 'tamamlanmış' ürünün olmayışı, blogu ya kendisinin ya da belli bir yorumlamanın metalaştırılmasına karşı dayanıklı bir yapı haline getirmektedir" (Himmer). Metnin bu tamamlanmamış olma halinin yanı sıra bloglar içerik olarak da metalaşmaya direnen bir tür olarak karşımıza çıkar. Yapısı itibari ile kısa, konuları bir bütünlük içinde olmayan blog metinlerinin metalaşması güçtür, çünkü metalaşma ortak bir amaç, bir merkez noktası gerektirir (Himmer). Herhangi bir merkezi olmayan blog için bu gereklilik oldukça zordur.

Bir blog yazarının zamanla hayatının ya da kişiliğinin birçok yönünü göz önüne sermesine izin veren ve bunu politika ve kültür hakkında yorum yaptığı alanlarda da yapmasına izin veren serbestlik, gazetecilere hatta roman yazarlarına bahşedilmeyen bir lükstür. Açık ve nesneleştirilebilen bir eserin bir amacı, bir konusu ya da en azından dikkate değer bir odak noktası olmalıdır. (Himmer)

Böylece, bitmemiş ve belirli bir odağı olmayan blog meta haline gelmemiş bir metin olarak yorumlanabilir. Barthes'ın metin için söylediği özellik bu noktada da blog ile örtüşür: "Metin, eseri (eser izin verirse) tüketimi sonucu parçalara ayırır ve tekrar oyun, faaliyet, üretim ve uygulama olarak bir araya getirir"(Barthes, From

Work to Text) ve blog tüketilebilen bir nesne haline gelemmez. Kitap gibi bir bitmişliğe sahip olmayan blog, kitapların metalaşma sürecine tabi olmaz. Bolter'ın ifade ettiği gibi kitaplar ise tamamlanmıştır ve diğerlerinden ayrı olduğunu gösterir biçimde dolaşımında yerlerini alırlar. "Sayfaları olan kitap, içerdiği metnin fiziksel oluşumu ve cismi haline gelmiştir. Günümüzde ciltleme ve kaplama da baskıya dâhildir böylece bir kitabın her düzenlemesi kendi görsel kimliğine sahiptir. Her kitap, kütüphanede kendine ait bir yeri hak etmek için diğerlerinden yeterince farklı olmalıdır ve kendi koşullarına göre eksiksiz olmalıdır" (Bolter 79). Bloğun meta haline gelmemesindeki bir diğer etken de bloğun yapısının yeniden üretilebilirliğe izin vermemesidir. "Blog, daha ziyade en son eklenenlerden ya da yapılan değişikliklerden *önceki* haliyle tekrar oluşturulamaz: blog, oluşturulma zamanıyla ayrılmaz bir şekilde ilişki içindedir ve bu oluşturulma zamanı yeni bir girdiyle birlikte kaybolur" (Himmer). Böylece, yeniden üretimi mümkün olmayan blog bir yönüyle daha metalaşmaya direnmiş olur.

Bloğun metalaşmaya direnen özellikleri aynı zamanda telif hakkı ve özgünlük gibi sorunları da beraberinde getirmektedir. Aslında bu çeşit bir sahiplik edebiyat tarihi içinde her zaman var olmamış ve Foucault'nun belirttiği gibi kimi cezai uygulamalar amacıyla kullanılmaya başlanmıştır.

Onların dayandığı mülkiyet sahipliğinin şekli yıllar boyunca yazılmış oldukça özel bir sahiplik şeklidir. Şunu belirtmeliyiz ki bu türden bir mülkiyet sahipliği tarihte her zaman cezai el koyma olarak adlandırabileceğimiz uygulamadan sonra gelmiştir. Metinler, kitaplar ve söylemler yazarları cezaya maruz bırakacak derecede yani söylemler suç teşkil edecek derecede (hayali, kutsallaştırılmış ve kutsallaştırılan

kişiler dışında) gerçekten bir yazara sahip olmaya başlamışlardır.

(Foucault)

Bloglarda ise yazarın kimliğini isteğine bağlı olarak sunabilmesiyle cezai uygulamalardan kaçınabilseler de bu belirsizlik bir blogdaki metinlerin izinsizce alınıp kullanılmasına neden olur. Dolayısıyla, metinler için sahipliğin belirlenmesi iki yönlü bir yapıdadır. Foucault bu durumu şöyle dile getirir:

18. yüzyılın sonu, 19. yüzyılın başında metin mülkiyeti sistemi ortaya çıktığında ve yazarın hakları, yazar- yayınevi ilişkileri, çoğaltma hakları ve ilgili konulara dair sıkı kurallar kanun haline geldiğinde, yazma eylemiyle ilgili ihlallerin yapılması olasılığı edebiyata gittikçe zorunlu bir ayrıcalık katmıştır. Bu adeta, yazarın toplumumuzu nitelendiren mülkiyet sistemine girdiği andan başlayarak eski iki kutuplu söylem alanını yeniden keşfederek, sistematik olarak ihlallerde bulunarak ve böylece artık mülkiyet sahibi olmanın avantajlarıyla garanti altına alınan yazının üzerindeki tehlikeyi kaldırarak edindiği statüyü telafi etmesidir. (Foucault)

Bu ikili yapının bloglar için de hem olumlu hem olumsuz yönleri vardır. Blogta böyle bir sahipliğin kimi zaman olmaması, bloğun sansüre karşı direnen yapısını daha güçlü kılarken, tür için özgünlük sorunu yaratabilir. Öte yandan, bloğun herkesin aynı blogta yazmasına olanak tanıyan yapısı göz önüne alındığında özgünlüğü ve dolayısıyla telif hakkını belirlemek oldukça güçleşir. Jamison'ın ifade ettiği gibi telif hakkı belirli sınırlamaları gerektirir: "Telif hakkı kanunu, haklılığını göstermek için özel bir yazar tipini hem üretmek hem de meşrulaştırmak zorunda kalmıştır. Bu yazar tipi, genellikle yalnızdır ve özgün eserler üretme çabasında olan bir kişidir (mahkemelerin tanımladığı "özgünlük" kavramı geçerlidir). Kanun

böylece edebi ve diğer sanatsal üretimlerin üzerinde etki ve kontrol sahibi olur" (Jamison 202). Blog yazarları ise kimlik seçimi konusunda kendileri karar verirler. "Blog hizmetleri kullanıcılara anonimlik bakımından tipik olarak birçok seçenek sağlar. İnsanlar tamamen anonim olmayı, takma isim kullanmayı ya da kendi isimlerini kullanmayı seçebilirler" (Qian ve Scott 1430) ve takma ad kullanan ya da kimlik belirtmeyen yazarlar için telif hakkı da güçleşir. Yayıncı, editör gibi araçların ortadan kalkması, bazı sorunları da beraberinde getirir. Yazarın hakları ve bir metnin ona ait olduğunu ya da olmadığını ispatlamak giderek zorlaşır. Michael Heim bu durumu şöyle dile getirir: "Yazarın bütünleşik özel benlik modeli yok oldukça, kalıcı bir öz benlik olarak yazarın hakları da kolayca gözden kaybolmakta ve tanımlaması güçleşmektedir. Bir yazarın eseri artık belirli bir kitap formunda, özgün olarak belirli fiziksel özellikler taşıyorsa, yazarın hakları daha görünmez ve daha belirsiz hale gelmektedir" (Heim 221). Öte yandan, internet içeriklerinin korunması için de pek çok telif hakkı çıkarılmıştır (<https://www.eff.org/issues/bloggers/legal/liability/IP>). Metinlerinin kopyalanmasına kimi blog yazarları izin vermemektedir. Fakat yine de, bloglarda basılı edebiyata göre çok daha büyük oranda telif hakkı sorunu yaşanması kaçınılmazdır.

Sonuçta, bloğun pek çok değişik metni (okurun yorumları, başka yazarların yazıları, bağlantılar, vs.) içinde barındıran yapısı, kolaylıkla kopyalanabilmesi, yazarın kendi kimliğini kullanmaması gibi nedenlerle telif hakkı ve özgünlük bloglar için sorun oluşturmakta ve türün zayıf bir özelliği gibi görünmektedir. Öte yandan, konuya bir başka açıdan yaklaşmak gerekirse, blog yapısı ve temel özellikleriyle telif hakkına karşı bir tür olarak da görülebilir. Bu durum 1990'lı yıllardaki "telif hakkı karşıtı" tutumu ile ilişkilendirilebilir. Chris Atton bu tutumu *Alternative Media* (*Alternatif Medya*) kitabında şöyle değerlendirir:

1990'ların alternatif basınında, fikri mülkiyet haklarına karşı çıkan güçlü bir hareketle birlikte, radikal bir telif hakkı görüşü ortaya çıkmıştır. Alternatif yayıncılık anlayışı büyük oranda alışılmışın dışında ve muhalif fikirlerin mümkün olan en az kaynakla en geniş alana yayılmasıyla ilgilendiği için, birçok yazar ve yayımcı kendi materyallerinin serbestçe dolaşmasını teşvik etmektedir. Birçok kitap ve dergide, ticari amaçla olmamak kaydıyla okuyucunun ya da alıcının belgeyi istedikleri gibi, istediği kadar çoğaltabileceğini belirten "telif hakkı karşıtı" ya da "açık telif hakkını" gösteren ifadelere yer verilir.

(Atton 42)

Dolayısıyla, blog da bu düşünsel zemine yakınlığı nedeniyle telif hakkı konusunda benzer tutum sergileyen ve bunu yaygınlaştıran bir tür olabilir ve bu nedenle bu özellik, türün zayıf bir özelliği olarak okunmayabilir.

Bir türün oluşumuna olanak tanıyan sosyo-ekonomik koşullar blogun da diğer türler içindeki yerini tam olarak netleştirmek açısından oldukça önemlidir. Blogun sosyo-ekonomik boyutu bu bölümde sosyal öğeler, demokrasi ve ekonomik yön olarak üç alt bölümde incelenmiş ve bütün bu incelemeler göz önüne alındığında blogun pek çok açıdan daha demokratik bir tür olduğu görülmüştür. Türün ekonomik yönü bu bakımdan eşitleyici bir yapı sergilemek için önemli olmuştur. Her ne kadar internet ve bilgisayar erişimine herkesin sahip olmadığı gibi karşı bir argüman üretilse de bu erişimlerin giderek yaygınlaşması ve ekonomik yönden daha az yükümlülük getirmesi gibi nedenlerle blog daha demokratik bir tür olarak gösterilebilir. Öte yandan, yazar ve okur bakımından da bu eşitleyici yapıyı sergileyen blogun bu açıdan belki de en önemli özelliği yazmak ve paylaşmak isteyen herkese basılı edebiyatta karşılaşılan güçlükler olmadan bu olanağı

vermesidir. Bloğun ortaya çıktığı zamandaki koşullar da bu düşünce yapısına zemin hazırlamış ve gelişimine olanak tanımıştır. Bloğun metalaşmaya direnen yapısı onu diğer türlerden ayırmış ve demokrasi anlamında da bir kez daha olumlamıştır.

SONUÇ

Bu çalışma boyunca blogların neden ve nasıl edebiyatta yeni bir tür sayılabilecekleri incelendi. Çalışmayı kapsamlı hale getirmek için blog taraması yapıldı ve pek çok farklı blog okundu. Bu araştırma sayesinde yeni sorular ve tartışma alanları doğdu, bloğun yeni bir tür olarak sayılması gerektiği argümanı bu çalışmanın asıl argümanı biçimini aldı ve çalışma boyunca bu argümanın nedenleri ortaya koyuldu. Bloğun yeni bir tür olabilmesinin nedenleri araştırılırken bloğun edebiyatın dört ana boyutunu tam anlamıyla yeniden tanımladığı gözlemlendi: Yazar, okur, metin ve sosyo-ekonomik boyut. Edebiyatın bu temel yönlerinin, bloglarda yeniden oluşturulduğu ve blogların basılı edebiyat türlerinden radikal kopmalar yaşadığı gözlemlendi. Bloğun, kendi okurunu, yazarını, metnini ve sosyo-ekonomik duruşunu yarattığı görüldü. Çalışma bu özellikleri inceleyen üç ana bölüme ayrıldı ve "Giriş" kısmında blogların tarihine ve aslında çalışmanın olmazsa olmazı olan blogların genel özelliklerine yer verildi. Blogların ortak olarak paylaştıkları bu teknik özellikler yeni bir tür oluşumunda ana etkeni ve pek çok yenilik onlar sayesinde gerçekleşmekteydi. Dolayısıyla, bu kısımda verilen bilgiler çalışmanın asıl argümanı açısından ve bloğun yapısını bilmeyenler için önem taşımaktadır.

Birinci bölümün sorusu "Bloglar Edebiyatın Neresinde?" aslında tüm tez için de yöneltebilecek bir soru olmasına rağmen blogların diğer dijital metinlerle olan ilişkileri ve edebi blog tanımını daha çok kapsadığından birinci bölümün ana konusu haline geldi. Bu soru aslında bir bakıma günümüzde bloğun edebiyat dışı görünmesine karşı bir araştırma da içermekteydi. Bu nedenle, özellikle, günümüzde her açıdan baskın tür olan romanın ilk çıktığındaki durumunu incelemek çalışma

açısından anlamlı oldu ve bloğun, geleneksel türler içinde edebiyata ait sayılmamasının yeni bir tür ve alışılmışın dışında bir yapıda olmasından kaynaklandığı ihtimalini kuvvetlendirdi. Bölümün ilk konusu, yani blog ile diğer dijital metinlerin ilişkisi, ilk olarak, sibermetin ve hipermetin kavramlarının açıklanmasını gerektirdi. Bununla beraber, blogların bu metin çeşitlerinden hangi yönlerle ayrıldığını saptamak bloğun yeni bir tür olarak var olabilmesi açısından oldukça önemliydi. Bu nedenle, bölüm boyunca bloğun bu metinlerden nasıl ayrıldığı üzerinde duruldu. Buna karşın, bloğun bu metinlerle ortak olarak paylaştığı noktaları da göz ardı etmemek gerektiğinden ortak özellikleri de dikkate alındı. Böylelikle, bloğun hem bu dijital metinlerden oldukça ayrı hem de bazı ortak özellikleri olduğu sonucuna vardım ve blogları diğer dijital metinlerden belirgin biçimde ayıran ve onlarla ortak olarak paylaştıkları özellikleri beraberce incelemek çalışmayı daha kapsamlı kıldı. Birinci bölümün ikinci kısmında ise edebi blog tanımı ele alındı. Bu noktada, bloglar içeriklerine göre inceleyen kimi sınıflandırmalar verildi ve bloğun aslında içerik olarak sınıflandırılmayacağını, çünkü bir blogda bile birden çok içeriğin oluştuğu sonucuna varıldı. Bu nedenle, çalışmada verilen blog örneklerinde edebiyata dair herhangi bir içerik aranmadı ve sınırlandırma yapılmadı. Böylece, çalışmanın yönünü belirleyen bir argüman bu bölümde ortaya koyulmuş oldu ve diğer bölümler oluşturulurken de bu argüman göz ardı edilmedi.

Çalışmanın ikinci bölümünde bloğun okur, yazar ve metin üzerinden nasıl dönüştüğü ayrıntılı bir şekilde incelendi. İlk olarak okur kimliğinin dönüşümü ele alındı ve bu dönüşüme dair kimi sorular soruldu. "Blog kendi okur türünü hangi öğelerle yaratır? Bloglarda okuma değişmiş midir? Blog okurunun metin ile ilişkisi basılı edebiyatta olduğuna göre nasıl değişmiştir?" gibi sorular bu bölüme yön vererek tartışmanın yürümesini sağladı. Böylelikle, okur kimliğinin dönüşümü çeşitli

boyutlar üzerinden tartışıldı. Bloğun yapısı nedeniyle yeni bir okuma şekli kazanan okurun değişiminin dikkate değer olduğu saptandı. Bloğun teknik özelliklerinin sadece teknik boyutta kalmayıp türün temellerini oluşturacak özelliklere neden olduğu görüldü. Yorum seçeneği ile metne dahil olabilen yeni bir okur türü bloglar ile oluşmuş ve basılı edebiyatta olamayacağı kadar aktif olan blog okuru ortaya çıkmıştı. Bu noktada, blog okurunun aslında aynı zamanda metnin yazarı haline gelmesi de tartışıldı, bloğun pek çok çeşitli okumayı mümkün kılan yapısı ve blog arşivi, arama motoru gibi özellikler de incelendi. Değişen okur kimliğinin yanında değişen yazar kimliği de bu bölümde ele alındı. "Blog yazarı kimliği nasıl oluşmaktadır? Yazar kimliği kimlere atfedilebilir? Yazar metin ilişkisi blogta nasıl kurulur?" gibi sorular bu bölümde değerlendirildi. Bloğun yazar olmak isteyen herkese bir olanak tanıdığı gözlemlendi. Yazar kimliğinin bir diğer dönüşümünün de yazar ile metin ilişkisi yönüyle oluştuğu sonucuna varıldı ve bloğun yazara metni üzerinde yeni olanaklar tanıdığı ileri sürüldü. Okur ile yazarın kimliklerinin dönüşümüyle aynı zamanda bu ikisi arasındaki ilişkinin de önemli ölçüde değiştiği vurgulandı. Blogun, bu ilişkiye bugüne kadar hiçbir basılı edebiyat türünün sağlayamayacağı olanağı sağladığı ve bu ilişkiyi aracısız ve oldukça kolay bir hale getirdiği iddia edildi. Okurun, yazarı doğrudan etkileyebilen, düşüncelerini dile getirebilen ve onu dönüştürebilen bir hale geldiği, böylece okur ile yazar arasındaki uzaktan ilişkinin kırıldığı vurgulandı.

Okur ve yazardan sonra metnin kendisinin bloglarda nasıl değiştiği incelendi; çünkü aslında bu üç alan da birbirinden bağımsız değildi ve birbirleriyle etkileşim halinde bir dönüşüm geçirmişlerdi. Metnin de bu etkileşim içinde yeni olanaklar kazandığı, yeniden şekillendiği ve değiştiği argümanı ortaya atıldı. Metnin bitmemeşliği, merkezsizliği, değişen içerik yapısı gibi özellikleriyle bloğun diğer

basılı edebiyat türlerinde -ne kadar direnilirse direnilsin- teori boyutunda kalan bu özellikleri pek çok anlamda gerçeğe dönüştürdüğü görüldü. Bloglarda yazı ve görsel öğeler bütünleşmiş ve birbirini tamamlayan bir halinin de altı çizildi. Sonuç olarak, çalışmanın üçüncü bölümü bloğu okur, yazar, okur ile yazar ilişkisi ve metin üzerinden değerlendirmiş ve bloğun neden yeni bir tür sayılması gerektiği sorusuna bu üç dönüşüm üzerinden cevaplar aramaya çalışmıştır.

Çalışmanın son bölümünde türün sosyo-ekonomik boyutu ele alındı. Bloğun sosyo-ekonomik durumunu incelerken bloğun hangi sosyal koşullarda oluştuğu, bloğun demokratikliği ve bloğun kitaplar gibi bir ürün olup olmadığı gibi üç temel soru şekillendi ve bölüm bu temel sorulardan türeyen diğer soruların da incelenmesiyle oluştu. Kendi kamusal alanını oluşturan ve herkese eşit derecede düşüncelerini dile getirme imkânı yaratan, sansüre karşı direnen ve ona kolayca izin vermeyen bloğun bu açılardan demokratik bir tür olma yolunda olduğu vurgulandı. Ayrıca, bloğun büyük ölçüde metalaşma karşıtı bir tür olduğu, nedenleriyle beraber açıklandı. Bitmemiş, sonu gelmeyen, ticari değeri olmayan bir metadan bahsetmek olanaksızdı. Blogun, kitabın aksine raflarda satış için yerini alamayacak bir tür olması dikkate değerdi. Öte yandan, bu özellikleri ile telif hakkı ve özgünlük gibi sorunları beraberinde getirmesi türün zayıf bir yönü olarak da gösterildi.

Ana akım edebiyat türlerinin dışında kalmış ve yeni ortaya çıkıp gelişen blog, tüm bu özellikleri göz önüne alındığında yeni bir edebi tür olarak adlandırılabilir. 1990'lı yılların sonundan günümüze kadar değişerek gelişen blogların günümüzde giderek artması aslında geçici bir alan olmadıklarına ve geleceğinin de var olduğuna işarettir. Dolayısıyla, ilk ortaya çıktıklarında "yüksek edebiyat" dışı görülen romanlar gibi blogların da zaman içinde daha da gelişerek "sağlam" bir tür olmaları o kadar da uzak bir ihtimal değildir.

KAYNAKÇA

Aarseth, Espen J. *Cybertext: Perspectives on Ergodic Literature*. Baltimore: The Johns Hopkins UP, 1997.

Atton, Chris. *Alternative Media*. Londra: SAGE Publications, 2002.

Bakhtin, Mikhail. "Epic and Novel: Toward a Methodology for the Study of the Novel" Ed. David Puff. *Modern Genre Theory*. Harlow: Pearson Education Limited, 2000. 68-82.

Barthes, Roland. "From Work to Text". *Universidade De Lisboa*. 1 Şubat 2012

<<http://areas.fba.ul.pt/jpeneda/From%20Work%20to%20Text.pdf>>.

_____. *Image, Music, Text*. Çev. ve haz. Stephen Heath. London: Fontana Press, 1977.

_____. *S/Z*. Çev. Sündüz Öztürk Kasar. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2006.

_____. "The Death of the Author". *TBook*. 3 Şubat 2012

<http://www.tbook.constantvzw.org/wp-content/death_authorbarthes.pdf>.

_____. "Yazarlar ve Yazmanlar". *Yazı ve Yorum*. Çev. ve haz. Tahsin Yücel. İstanbul: Metis Yayınları, 1990. 66-72.

_____. "Yazı Nedir?" *Yazı ve Yorum*. Çev. ve haz. Tahsin Yücel. İstanbul: Metis Yayınları, 1990. 19-24.

Blood, Rebecca. "Weblogs: A History and Perspective". 7 Ekim 2000. *Rebecca's Pocket*. 1 Şubat 2012

<http://www.rebeccablood.net/essays/weblog_history.html>.

Bolter, Jay David. *Writing Space: Computers, Hypertext and the Remediation of Print*. Mahvah: Lawrence Erlbaum, 2001.

Bonus, Sabrina, Susan C. Herring ve Elijah Wright. "Weblogs as a Bridging Genre". *Information, Technology & People* 18.2 (2005): 142-71.

Boxer, Sarah. "Blogs". 14 Şubat 2008. *The New York Review of Books*. 2 Ocak 2012

<<http://www.nybooks.com/articles/archives/2008/feb/14/blogs/?pagination=false>>.

Calvert, Clay. *Voyeur Nation: Media, Privacy and Peering in Modern Culture*.

Oxford: Westview Press, 2004.

Campbell, Karlyn Kohrs ve Kathleen Hall Jamieson. "Form and Genre in Rhetorical Criticism: An Introduction". Ed. Carl R. Burghardt. *Readings in Rhetorical Criticism*. Colorado State University, 2010.

Deleuze, Gilles ve Felix Guattari. *A Thousand Plateaus: Capitalism and*

Schizophrenia. Çev. Brian Massumi. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1987.

Derrida, Jacques. *Of Grammatology*. Çev. Gayatri Chakravorty Spivak. Londra: The Johns Hopkins UP, 1997.

Dibbell, Julian. "Portrait of the Blogger as a Young Man". 3 Mayıs 2000. *Julian Dibbell*. 19 Ocak 2012 <http://www.juliandibbell.com/articles/feed_blogger>.

Edwards, Paul N. "Hyper Text and Hypertension: Post Structuralist Critical Theory, Social Studies of Science and Software". *Social Studies of Science* 24. (1994): 229-78.

Foucault, Michael. "What is an Author?". *The Brown University Wiki Service*. 4 Şubat 2012

<[http://wiki.brown.edu/confluence/download/attachments/74858352/Foucault WhatIsAnAuthor.pdf?version=1&modificationDate=1296272754000](http://wiki.brown.edu/confluence/download/attachments/74858352/Foucault%20WhatIsAnAuthor.pdf?version=1&modificationDate=1296272754000)>.

Heim, Michael. *Electric Language: A Philosophical Study of Word Processing*. New Haven: Yale UP, 1987.

Himmer, Steve. "The Labyrinth Unbound: Weblogs as Literature". *Into the Blogosphere: Rhetoric, Community and Culture of Weblogs*. 15 Ocak 2012

<http://blog.lib.umn.edu/blogosphere/labyrinth_unbound.html>.

Hourihan, Meg. "What We're Doing When We Blog". 13 Haziran 2002. *O'Reilly Community*. 29 Ocak 2012

<<http://www.oreillynet.com/pub/a/javascript/2002/06/13/megnut.html%20>>.

Jamison, Anne. "Collaboration v. Imitation: Authorship and the Law". *Law and Literature* 18.2 (2006): 199-224.

Just, Daniel. "The Modern Novel from a Sociological Perspective: Towards a Strategic Use of the Notion of Genres". *Journal of Narrative Theory* 38.3 (2008): 378-97.

Keane, John. *The Media and Democracy*. Malden: Blackwell Publishers, 1998.

Landow, George P. *Hypertext 3.0: Critical Theory and New Media in an Era of Globalization*. Baltimore: The Johns Hopkins UP, 2006.

Miller, Carolyn R. "Genre as Social Action". *Quarterly Journal of Speech* 70 (1984): 151-67.

Miller Carolyn R. ve Dawn Shepherd. "Blogging as Social Action: A Genre Analysis of the Weblog". *Into the Blogosphere: Rhetoric, Community and Culture of Weblogs*. 2 Mart 2012

<http://blog.lib.umn.edu/blogosphere/blogging_as_social_action_a_genre_analysis_of_the_weblog.html>.

Moretti, Franco. *Bir Edebi Teoriye Soyut Modeller: Grafikler, Haritalar, Ağaçlar*. İstanbul: Agora Kitaplığı, 2006.

_____. "The Slaughterhouse of Literature". *MLQ: Modern Language Quarterly* 61.1 (2000): 207-27.

Ong, Walter J. *Sözlü ve Yazılı Kültür: Sözü'nün Teknolojileşmesi*. Çev. Sema Postacıoğlu Banon. İstanbul: Metis Yayınları, 2007.

Opacki, Ireneusz. "Royal Genres". Ed. David Puff. *Modern Genre Theory*. Harlow: Pearson Education Limited, 2000. 118-27.

Orlikowski, Wanda J. ve Joanne Yates. "Genres of Organizational Communication: A Structural Approach to Studying Communication and Media". *The Academy of Management Review*. 17.2 (1992): 299-326.

Oxford Dictionaries. 2 Aralık 2012

<<http://oxforddictionaries.com/definition/blog?q=blog>>.

Poster, Mark. "Cyberdemocracy: The Internet and the Public Sphere". Ed. David Trend. *Reading Digital Culture*. Malden: Blackwell Publishers, 2001 259-72.

Powazek, Derek M. "What the Hell is a Weblog and Why Won't They Leave Me Alone?" Ed. John Rodzvilla. *We've Got Blog: How Weblogs Are Changing Our Culture*. Cambridge: Perseus Publishing, 2002. 1-3.

Qian, Huan ve Craig R. Scott. "Anonymity and Self-Disclosure on Weblogs". *Journal of Computer Mediated Communication* 12.4 (2007): 1428-51.

Rak, Julie. "The Digital Queer: Weblogs and Internet Identity". *Biography* 28.1 (2005): 166-82.

Riley, Duncan. "number of blogs now exceeds 50 million worldwide". 14 Nisan 2005. *the Blog Herald*. 13 Mart 2012

<http://www.blogherald.com/2005/04/14/number-of-blogs-now-exceeds-50-million-worldwide/>.

Schryer, Catherine F. "Genre Time/Space: Chronotopic Strategies in the Experimental Article". *Jac: A Journal of Rhetoric, Culture, & Politics*. 22 Mart 2012 <<http://www.jaconlinejournal.com/archives/vol19.1/schryer-genre.pdf>>.

Sorapure, Madeleine. "Screening Moments, Scrolling Lives: Diary Writing on the Web". *Biography* 26.1 (2003): 1-23.

- Talamo, Alessandra ve Zucchermaglio Cristina. "The Development of a Virtual Community of Practices Using Electronic Mail and Communicative Genres". *Journal of Business and Technical Communication* 17.3 (2003): 259-84.
- Todorov, Tzvetan. "The Origin of Genres". Ed. David Puff. *Modern Genre Theory*. Harlow: Pearson Education Limited, 2000. 193-210.
- Tynyanov, Yury. "The Literary Fact". Ed. David Puff. *Modern Genre Theory*. Harlow: Pearson Education Limited, 2000. 29-50.
- Watt, Ian. *The Rise of the Novel*. Londra: The Hogarth Press, 1995.
- Yankelovich, Nicole, Norman Meyrowitz ve Andries van Dam. "Reading and Writing the Electronic Book". *Computer*. 18.10 (1985): 15-30.
- Zobel, Cherly. "Zines in Public Libraries". *Counterpoise* 3.2 (1999): 5-10.